

FR. 08

OP VREDEBEST

door

S. J. LOOSJES -
BRUTEL de la RIVIÈRE

NIJKERK
G. F. CALLENBACH

OP VREDEBEST

DOOR

S. J. LOOSJES — BRUTEL DE LA RIVIÈRE

Geïllustreerd door FRANS VAN NOORDEN

NIJKERK — G. F. CALLENBACH

Maar 't grootste succes was,.... blz. 96

I.

Vroolijk brandde het vuur in den grooten open haard. De opvlammende houtblokken verlichtten slechts gedeeltelijk de donkere eikenhouten meubels der huiskamer, die uit den hoek beschenen werd door de schemerlamp, wier licht door de gebloemde kap werd getemperd. In de ruime dorpspastorie waren ze op haar plaats geweest, de ouderwetsche kast en de zware donker gebeitste stoelen, beter dan in de stads-kamers, waar ze nu stonden. Maar het wonderlijkst deed de groote open haard zelf aan, dien Moeder had meegebracht uit haar ouderlijke woning, het Drentsche doktershuis, waar hij de groote kamers had verwarmd; hier waar de vulkachel uit de suite het alleen wel afkon, had dominee Van Berkel in den herfst wel eens gezegd: „We zullen van 't winter den haard niet branden, 't is een echte vuureter.” Een storm van verontwaardiging was er toen opgegaan en zijn woorden waren dadelijk overstemd. Eigenlijk meende

dominee Van Berkel het niet, hij hield al even veel van den haard als de kinderen.

„Bij den haard heb ik je Moeder leeren kennen, ik was toen jong candidaat en Moeder deed grootvaders huishouding. Dat was nog eens een goede tijd, want grootvader verstond het praten en het stoken al even goed.”

't Was dezelfde haard van zooveel jaren geleden, maar 't haardvuur bescheen nu veel jeugdige, blonde hoofden naast de twee, die er in hun jonge jaren bij hadden gezeten.

Het knetterend houtvuur verlichtte telkens allen, die er om heen waren, het scheen op den zeventienjarigen Frits, die evenals de vijftienjarige Willy het gymnasium bezocht; hij zat, zijn lange beenen gekruist, tegen Vaders stoel geleund, die achteruit geschoven in 't half donker stond. Op een laag stoeltje naast Tante Lous, de jongste zuster van Mevrouw Van Berkel, zat Willy, haar donkere vlechten hingen naar voren en aandachtig tuurde ze in de vlammen. Tom lag, zijn gewone houding, languit op de haarvacht, terwijl de negenjarige Dora, gewoonlijk Snip genoemd, in een grooten rieten stoel naast Moeder zat, die de kleine Frieda, bijgenaamd Puck, op schoot had.

Zoo kon men de familie Van Berkel 's winters iederen Zondagavond na den eten vinden. In 't schemeruur vertelde dominee Van Berkel dan de wonderlijkste geschiedenissen, verhalen, die juist bij 't opvlammend haardvuur, dat alles zoo grillig verlichtte, des te geheimzinniger werden.

Heel wat gesprekken werden er gehouden, te moeilijk voor de kleinen, die dan stil keken naar 't vuur, dat telkens knappend opflikkerde. Dikwijls ook vertelde

Moeder uit haar jeugd of sprookjes van Andersen, die zelfs Puck begreep als Moeder ze verhaalde.

„Dus u wil liever niet uitgaan, Vader?” ’t Was Frits, die met zijne zware jongensstem de stilte verbrak en het zoeven gestaakte gesprek weer opvatte.

„Neen, dat niet, maar ’k geloof, dat het ’t schaap met vijf pooten is, dat we zoeken. Een ruim huis in boschrijke streek voor weinig geld,” en Vader keek met zijn vroolijk gezicht zijn oudsten jongen plagend aan.

„Een advertentie zetten, Vader,” klonk Willy’s stem van uit het hoekje, waar ze met tante Lous zat.

„Gevraagd door een predikantsgezin met vijf kinderen”

„En een tante,” vervolgde Tom.

„Ja, vergeet de tante niet,” plaagde Frits.

„En een tante,” ging Willy onverstoorbaar voort, „een vrije woning midden in de bosschen.”

„’t Lijkt me veel beter, dat jij alleen met de oudsten uitgaat”

„En jij zeker de heele vakantie thuis blijven,” viel Tante haar zuster in de rede, „dat is toch te dwaas, Freddy, neen dan ga jij en Kees met de oudsten uit en ik pas op de kleintjes. Wat zullen we schik hebben, hè jongens.”

„Neen maar, Loudie, daar denk ik niet aan, jij, die den heelen winter op de bibliotheek gewerkt hebt, jij moogt niet thuis blijven, dan liever niemand uit,” zei Mevrouw Van Berkel hartelijk. „En dan, heb je wel bedacht, wat een oppak het zou zijn, om met ons allen uit te gaan?”

„Ik bedenk alles,” zei Tante, „maar ’k weet, dat jij ’t het meest noodig hebt, er eens heelemaal uit te zijn, want na den kinkhoest van Puck ben je nog

steeds vermoeid. Ik kom hier oppassen, dat is dus afgesproken," en Lous Lameris keek haar zwager overredend aan, om steun voor haar plan.

Dominee Van Berkel had glimlachend 't gesprek van zijn vrouw met haar zuster aangehoord en terwijl allen verlangend keken, wat hij zou antwoorden, zei hij genoeglijk lachend:

„Een wijs man heeft eens gezegd, dat de meeste menschen in de toekomst en 't verleden leefden, maar niet in 't heden en daar denk ik aan, als ik jelui in Maart bij 't haardvuur. zomerplannen hoor maken.”

„Zeker een dominee, Vader,” viel Tom in.

„Alsof die alleen wijze woorden spreken,” zei Willy.

„Heel veel knappe mannen waren toch maar dominee.”

„Noem dan eens op,” plaagde Frits.

„De Génestet, enne, enne,” haperde Tom.

„Beets, Hazebroek, Ten Kate,” vulde Vader aan.

„Kom,” zei Moeder, „'t zal tijd voor de Puck worden, ze slaapt al bijna, geef Vader en Tante Lous nu maar een zoen en dan gaan we naar boven,” en Mevrouw Van Berkel, opstaande, zette haar jongste van haar schoot.

„Nog even schemeren,” stelden de kinderen voor, toen Vader de lamp wilde opsteken.

„Hé ja, vertel u nog wat, terwijl Moeder boven is.”

„Vertellen, alsof dat zoo eenvoudig is, 'k heb mijn heele repertoire al af verteld.”

„Toe, iets van toen u klein was,” zei Snip, die na Moeders vertrek op een laag stoeltje naast Vader was gaan zitten. „Vertel u nog eens, hoe u met Oom Jan op den turfzolder wou overnachten.”

„Dat ken je allang,” lachte Vader, „en het zou Tom maar op allerlei avonturen brengen.”

„Dat kan hier toch niet; hoe kun je dat nu in een stadshuis,” zei deze minachtend.

„Nu, kom aan dan!” En dominee Van Berkel, behaaglijk achterover leunende in zijn stoel, begon zijn jeugdherinneringen te vertellen, die als altijd gretig werden aangehoord.

't Was nu ongeveer vijf jaar geleden, dat dominee Van Berkel het beroep naar de groote stadsgemeente had aangenomen. Het was een moeilijke keus geweest, zijn hart en dat van zijn gezin hing aan 't kleine visschersdorp, zijn eerste standplaats, waar hij dertien jaar had doorgebracht, maar ten slotte had de overweging, dat voor de opvoeding der kinderen stadsonderwijs dringend noodzakelijk was, den doorslag gegeven. En zoo had de groote verandering plaats gehad en waren ze uit de oude gezellige pastorie met haar ruimen tuin vol hooge boomen en geheimzinnige hoekjes naar 't bovenhuis in de stad getrokken. 't Was voor allen een heele overgang geweest, al had Puck als wiegekindje zich er niets van aangetrokken en bewaarde Snip slechts weinig herinneringen aan den schaduwrijken tuin, waar ze had leeren loopen en waar ze de eerste jaren van haar leven had gespeeld.

Frits met zijn stille, teruggetrokken natuur had zich gauw geschikt in de nieuwe omgeving. Hij was gelukkig met de muzieklessen, die hij hier kon volgen en het stadsonderwijs leverde geen moeilijkheden op. Hij sloot zich niet makkelijk aan, maar was gezien in zijn klasse, evenals vroeger op de dorpschool en zijn vrije uren vulde hij met muziek.

Voor Willy had de stad dadelijk veel aantrekkelijks. Ze had een aardige klasse getroffen en hield van de vroolijke winkelstraten. Maar toch, wanneer het zomers

zoo drukkend warm was op hun bovenhuis, werd vaak het verlangen wakker naar den schaduwrijken pastoriëtuin en het koele strand en als 's winters de eerste sneeuw viel, dacht ze met een gevoel van heimwee, hoe sprookjesachtig mooi 't nu buiten zou zijn.

Maar 't zwaarst was Tom het afscheid gevallen, den wilden, achtjarigen Tom, die steeds met de dorpsjongens op hun zwerftochten door de duinen meetrok en wiens liefste bezigheid eieren zoeken en schelpen verzamelen was. Als met één slag was dit alles uitgeweest; Moeder zou veel te ongerust zijn, als haar jongen in de drukke stad uren achtereen uitbleef en trouwens het breede strand en de duinen, ze waren hier ver te zoeken. 't Had lang geduurd, eer hij zich thuis voelde in het stadsleven en zelfs na al die jaren, nu hij in de stad ook meer vrijheid had en met zijn vriendjes kon uittrekken naar buiten, had hij nog altijd heimwee naar 't kleine dorp aan den duinenrand. Daarom hadden verhalen uit Vaders jeugd die gewoond had op een dorp in een ouderwetsch huis met ruime zolders en schuren, een groote bekoring voor hem. Met schitterende oogen zat hij zijn Vader aan te staren, terwijl deze vertelde met hoeveel overleg ze hun plan, om op den turfzolder te overnachten, hadden in elkaar gezet en uitgevoerd en hoe het kraken van een plank Griet, hun oude dienstbode, op het idee had gebracht, dat er mogelijk inbrekers waren, wat tot hun ontdekking had geleid.

Maar al had de een zich makkelijker geschikt dan de ander, bij allen zat de trek naar 't vrije buitenleven er nog in. Allen hadden ze vaak verlangen naar hun pastorie met de beide lindeboomen, hoewel het bovenhuis veel geriefelijker was, wat zelfs Moeder moest

toegeven, die anders nooit iets kwaads van 't oude huis kon hooren. Ieder jaar werden er opnieuw plannen gemaakt, om, al was het slechts voor enkele weken, hun bovenhuis te verwisselen voor een woning in de bosschen of aan zee. Het scheen hen niet te ontmoedigen, dat nooit een van hun plannen werd uitgevoerd, daar ze steeds afstuitten op de hooge kosten. Dit jaar waren ze vooral heel vindingrijk, nu de dokter een verblijf in de bosschen voor Puck en Moeder had aangeraden. En dominee Van Berkel, al had hij dezen avond een eind gemaakt aan de beraadslagingen over dit punt, wikte en woog zelf telkens, hoe met weinig kosten allen eenige weken van 't buitenleven konden genieten, waarvan hij als jongen zoo ruimschoots zijn deel had gehad. Met genoegen verdiepte hij zich weer in dien tijd, dien hij geheel voor de kinderen liet leven. Wat wel bleek uit de spanning waarmee ze toelusterden.

„En kibbelde u nooit?” vroeg Willy ineens, toen haar Vader, na zijn verhaal geëindigd te hebben, nadenkend in 't vuur bleef staren. 't Was een vraag, die Willy, meermalen op voet van oorlog zijnde met haar broers, al vaak op de lippen had gebrand, als ze Vader van vroeger hoorde vertellen.

„Ja, dat ook wel op zijn tijd en het heeft ons dikwijls genoeg straf bezorgd, maar we konden het toch best samen vinden en hebben heel wat ondernemingen samen op touw gezet,” zei Vader met een glimlach, terwijl hij zijn oudste dochter toeknikte. Hij wist wel hoeveel strijd het haar kostte, om niet prikkelbaar te worden, als Tom haar plaagde, of Frits met een „daar hebben meisjes geen verstand van,” een gesprek afbrak.

„En nu, meer licht en ons kleintje naar bed,” en even later bescheen het heldere gaslicht hen allen.

„Mogen we eerst nog even zingen?” en Frits zat al voor 't orgel en liet zijn handen over de toetsen glijden.

„k Wil u, o God, mijn dank betalen,” zongen de heldere kinderstemmen. Moeder leunde met het hoofd achterover in haar stoel; als Frits voor 't orgel zat met die zachte uitdrukking op zijn levendig jongensgezicht, dacht Moeder altijd aan jaren geleden, toen Frits zoo héél ziek was geweest. „We hebben hem van God teruggekregen,” zei Vader steeds als hij daarover sprak. Na zijn ziekte, terwijl hij voor volledig herstel thuis bleef, was de liefde voor de muziek gekomen, uren kon hij voor 't orgel zitten, of op zijn viool spelen, alles om zich heen vergetend.

Met een kort naspel eindigde Frits den avondzang.

Terwijl Snip goeden nacht zei, stond ook Tante Lous op.

„Ik wou vanavond vroeg naar huis gaan,” zei ze, toen haar zuster haar verwonderd aankeek. „Ik heb nog brieven te schrijven. Loop je mee, Frits, dan kan jij de muziek dragen.”

„'t Zal me een waar genoegen zijn,” zei Frits plechtig, het orgel sluitend. Even later vertrokken ze.

„Brr 't is koud,” zei Tante, toen ze buiten kwamen, haar kraag opzettend, „'t kon wel eens gaan sneeuwen.”

„Wat denkt u over van 't zomer,” zei Frits plotseling, „zou het nu heusch niet te vinden zijn?”

„Moelijk, alles is zoo duur en denk eens acht personen, want Jans kunnen we niet missen en mijn persoon”

„Ook niet,” vulde Frits aan. „Wat is het toch moelijk arm te zijn.”

„Foei Frits,” lachte Tante Lous, „schaam je wat. In Wierum was een oude, doodarme man, die eens tegen je Vader zei: „Armoede is geen schande, dominee, maar 't is wel lastig.” Dat denk jij zeker ook, maar Harmen had het heel wat erger dan jij, hoor!” Ze waren bij Tantes huis, vlug haalde ze den sleutel u' haar tasch. „Nu, wel bedankt, slaap lekker.”

Met zijn kraag hoog op liep Frits naar huis, aller plannen makend voor de zomervacantie.

II.

„Een vondst, Tante, maar u moet met niemand e over spreken.”

„Waarover, wat?” vroeg Tante Lous, terwijl ze nieuwsgierig van haar werk opzag. Ze zat in haar kamer te werken; door de openstaande ramen drongen de geluiden van de groote stad binnen en hoewel het nog Maart was, was het in de zon al lekker warm.

„Een echte dameskamer,” zei Frits wel eens minachtend, „maar dan toch een heel gezellige,” zei Willy, die geen kwaad over wat ook van haar lievelingstante kon hooren.

„Wat dan toch?” vroeg Tante Lous nog eens terwijl ze onderzoekend keek naar haar neef, die zich in een makkelijken stoel vlijde en langzaam een courant te voorschijn haalde.

„Kom je niet studeeren?” vroeg ze, toen ze geen antwoord kreeg en Frits ijverig de courant bleef bestudeeren.

„O, hier is het al, maar niets of niemand er over spreken! hoe lijkt u dit:

Zomerverblijf. In boschrijke streek aangeboden een schuur f 10 per maand....”

„Wat wou je met die schuur doen, Frits?” viel zijn Tante hem in de stomste verbazing in de reden.

„Doen? in wonen natuurlijk,” was 't nuchtere antwoord. „Denkt u dat 't niet gaan zal?”

„Dat wil ik niet in eens zeggen, maar hoe groot zou ze zijn en waar ligt ze?”

„Bij halte Woudum, dus ergens op de Veluwe, grootte 12 M. bij 5 M.”

„Zouden we met ons allen daar in kunnen en 't zal me eventjes een oppak worden! Alles moet je natuurlijk meenemen: bedden, stoelen, tafel.”

„O neen, Tante, ik had me alles veel eenvoudiger gedacht, een paar banken timmeren we langs den kant, een koffer is de tafel en we slapen in hangmatten.”

„Nu, als je voor mij dan maar een stoel meeneemt, ik kan me geen vakantie zonder een makkelijken stoel denken.” Even schoot Frits in den lach, maar ging toen weer ernstig voort met zijn opsomming: „en dan pannen, petroleumstellen.... ja en wat nog meer?”

„En wat nog meer,” en Tante liet zich hartelijk lachend achterover in haar stoel vallen. „Ik zie ons al midden op de hei zitten met eenige potten en pannen, enkele hangmatten en een paar kisten.”

„Dus u denkt dat het niet gaan zal,” zei Frits teleurgesteld.

„Niet gemakkelijk tenminste, want van alles moet je meenemen, veel meer, dan jij daar opnoemt. Maar weet je wat, we gaan nu studeeren en vanavond, als de kleintjes naar bed zijn, bespreken we 't eens met Moeder. Ik word langzamerhand een oude vrijster

en dan word je zwaar op de hand," en Tante schudde lachend 't blonde hoofd.

Even later klonken de viool- en pianotonen door de kamer. Er werd hard gewerkt dat uur, terwijl buiten de eerste lentewarmte was en in de kamer de narcissen en wilgetakjes vertelden van de komende lente.

Tante Lous was de lievelingstante van de kinderen Van Berkel. Toen Vader en Moeder woonden in de eenzame pastorie op 't verre eiland en Frits, Willy en Tom nog jong waren, was het Tante Lous, die overal met hen heentrok. Urenlang dwaalden ze door de duinen en kwamen terug met veel blauwe en gele

bloemen, met roode wangen en verwarde haren. 't Was Tante Lous, die in de eenzame wintermaanden, als wind en ijs alle gemeenschap met den overkant verhinderden, met haar vroolijken lach de fleur in de pastorie hield. 't Was Tante Lous, die maandenlang de huishouding deed, toen Snip geboren was en de ouderen de mazelen hadden. 't Was Tante Lous, die de moeilijke verhuizing leidde naar de stad, omdat moeder toen nog veel te zwak was. En 't was Tante Lous, die nu de vertrouwde werd van de oudere neven en nichten. „Als ik Lous niet had,” zei Moeder vaak, als er allerlei moeilijkheden waren, die de jongere zuster, jong en gezond, moedig onder 't oog wist te zien. „Als ik Fred en Kees en de jongens niet had,” dacht Lous Lameris menigmaal, als ze na een gezellig dagje, in den grooten familiekring, terugkwam op haar eenzame kamer. Ja, Lous Lameris en de Van Berkels hoorden bij elkaar.

„Je kon best bij ons intrekken,” zei dominee Van Berkel, toen Tante Lous aan de bibliotheek was geplaatst. „Je zult zien, je houdt het kamerleven niet uit, ik weet er alles van.”

Maar daar was Tante Lous niet op ingegaan. „'k Weet best, dat ik hier altijd welkom ben en ik denk nog vaak aan mijn kamertje op het eiland, waar je in de verte de duinen kon zien, maar 't is toch beter zoo, ik kan immers zooveel komen als ik wil en de kinderen hebben tegelijk een aanloop, waar ze zoo noodig hun geheimen kwijt kunnen.”

En zoo was het gebleven, ze woonde nog steeds op haar hooge, maar gezellige kamers en Woensdag en Zondag was ze geregeld de gast van de Van Berkels; en de kinderen, vooral Willy en Frits, kwamen veel bij haar.

Tante Lous speelde prachtig piano, in haar vrijen tijd ging ze op in de muziek. 't Is jammer, dat ze er niet in doorging, werd dikwijls gezegd. 't Was wonderlijk hoeveel allen ook in 't gezin van dominee Van Berkel van muziek hielden.

„Dat heb jij er in gebracht, Lous,” zei Mevrouw Van Berkel vaak. „Weet je nog wel hoe je boven op een duin met ze ging zitten en hoe je dan van alles met ze zong: school- en kinderversjes, tot psalmen en gezangen toe? Ze waren nog zoo klein, ze konden amper lezen.”

Ja, 't was een heerlijke tijd en Tante, wier gezicht steeds glom bij 't ophalen van die oude herinneringen, wist nog allerlei bijzonderheden.

Muziek was het, die Frits naar Tante Lous bracht en de muziek voerde hen op veel onderwerpen van gesprek, die vaak niets met hun studie te maken hadden. Geregeld iederen Woensdag ging hij voor het eten naar haar kamer. 't Was daar rustig en niemand had hinder er van, al werden de verschillende loopjes wel tienmaal achter elkaar ingestudeerd. Samen gingen ze na afloop naar de Slotstraat, waar Tante verder den dag doorbracht.

„Dus vanavond zullen we het er over hebben,” zei Frits op weg naar huis.

„Wacht nu tot Puck en Snip naar bed zijn, dan zit Vader rustig aan de thee en kun je je pleit beginnen, ik zal je steunen hoewel ik 't meer dan onzinnig vind.”

„Als dank den leunstoel!”

„Je werk af, Tom?” vroeg dominee Van Berkel.

„Gelukkig wel, Vader, maar de sommen waren

moelijk. We krijgen nu tweemaal in de week examen-opgaven. Vanavond was er een van een vak lang 2 M., breed $3\frac{3}{4}$ M...."

„Tom, spaar me, heb je het klaar gekregen? Dat is hoofdzaak,” toen Tom blij knikte.

„Dan heb je je melk verdiend,” zei Moeder, terwijl ze hem zijn boterhammen en beker toeschoof.

„Mag ik nog even opblijven, Wil en Frits komen ook dadelijk.” ’t Was een vaste gewoonte in ’t gezin van dominee Van Berkel, dat ze Woensdagavond, als Tante er was, in plaats van vlug thee te drinken, het er eens kalm van namen. Frits had daarop gerekend, Vader had dan nooit catechisatie, hij kon dus rustig zijn plan vertellen.

„Vader, er stond een advertentie in de courant,” begon Frits zonder inleiding, „lees u eens,” en hij reikte de courant over waarin de advertentie blauw aangestreept was. „Zomerverblijf. In boschrijke streek aangeboden een schuur f 10 per maand bij halte Woudum, grootte 12 bij 5 M. En?” vroeg Vader, toen hij onder klimmende belangstelling van allen de advertentie had gelezen, terwijl Tante Lous fijntjes lachte. „En?” vroeg hij nog eens, toen allen hem vol verwachting bleven aankijken. Toen barstte het los als een onweer, dat lang bedreigd heeft.

„O dol, waar zou ’t zijn?”

„Hoe kwam je op ’t idee?”

„Ik kan wel in een hangmat slapen.”

Moeder had lachend naar de opgewonden gezichten gekeken, vooral dat van Tom was een kiekje waard. Hij staarde zijn Vader aan, kreeg telkens een nieuwen inval, dien hij dan dadelijk uitsprak.

„Neen maar, jongen, daar denk ik niet aan. Ik zou

graag naar buiten gaan, al was 't alleen voor Moeder en Puck, maar een schuur.... wie weet wat voor een! Waar wil jelui slapen en waarop en wie weet hoe ongezond en vochtig het is," zei Vader, toen hij eindelijk van zijn verbazing was bekomen.

„Hè Vader," zei Willy teleurgesteld, „t was juist zoo dol!"

„Laat Frits zijn plan verdedigen," kwam Moeder tusschenbeide.

„Ik had gedacht bedden mee te nemen voor u en Moeder en Tante Lous, voor ons hangmatten, een tafel van een kist en stoelen ook van kisten," zei Frits, nu niet meer zoo overtuigd, als toen hij 't alleen met Tante besproken had.

„Mij dunkt als je eens ging kijken, Kees," viel Tante haar neef bij, toen ze zag, dat haar zwager niet veel ooren voor 't plan had. „Je hebt toch de volgende week vergadering, en de schuur is bij halte Woudum, dat is niet zoo ver van Utrecht uit. Alles komt er toch maar op aan, hoe de schuur is."

„Ja, doe dat," zei Moeder, die 't jammer vond de kinderen zoo teleur te stellen.

„Nu, dat doe ik, maar op één voorwaarde. Is ze niet geschikt, dan geen gepraat meer er over, en Snip en Puck er buiten laten. En nu jij naar bed, Tom."

„We moesten in elk geval een revolver meenemen," zei Tom, „wie weet hoe fijn het er is, misschien worden we wel belegerd in de hut."

„Wel ja „hut," zei Tante, „t wordt hoe langer hoe mooier, maar dit is zeker, als je een revolver meeneemt, krijg je mij er niet in."

Zoals dit keer hadden ze nog nooit naar de thuis-

komst van Vader verlangd. Tante Lous was ter eere van 't feit even komen aanloopen. Maar dadelijk bij 't binnenkomen zagen ze al, dat hun schuur een verloren zaak was.

„'t Is heusch niets,” besloot dominee Van Berkel zijn verhaal, „'t is te dwaas, om het als een zomerverblijf aan te bieden.”

„Een gewone aardappelschuur!” riep Tom boos, „en ik had zoo vast gedacht, dat er wel een weerhaan op zou zijn.”

Allen schoten in den lach en de teleurstelling was gauw vergeten, toen Vader zei: „Ik heb iets anders bedacht, vanavond schrijf ik aan Oom Ferdinand, er zijn zulke uitgestrekte bosschen bij zijn dorp. Wie weet of daar niet iets geschikts, desnoods een schuur, goedkoop te krijgen is.”

„O Vader, wat zou dat fijn zijn!”

„Nu maar niet te vast er op rekenen, 't is best mogelijk, dat er niets van komt, maar in elk geval zullen we 't probeeren.”

„Wanneer kunt u antwoord hebben?” vroeg Tom.

„Laten we niet te vroeg rekenen, er kunnen wel weken verlopen, want Oom moet eerst gaan zoeken, meestal let je niet op de schuren, als je ergens dokter bent.”

Oom Ferdinand was een oude studievriend van dominee Van Berkel; al op 't gymnasium was de vriendschap begonnen en later op de academie was deze niet verflauwd. In de jaren, die dominee Van Berkel in 't hooge Noorden had doorgebracht en Oom Ferdinand zich in Houthem als dokter had gevestigd, hadden ze elkaar weinig gezien en geschreven, maar ze waren blijven belangstellen in elkaars leven en dominee

Van Berkel was er van overtuigd, dat zijn vriend geen moeite zou sparen, om iets te vinden. Maar zou er iets te vinden zijn? In zijn hart twijfelde dominee Van Berkel er aan, maar hij sprak dien twijfel niet uit. Waarom hun al vooruit alle illusie te ontnemen?

Dien nacht had Tom een vreemden droom. Hij droomde van een schuur, waar een groote weerhaan op was. Zijn gouden staart blonk in de zon. Op den weerhaan zat hij zelf en hield zich aan den gouden staart vast. Plof daar viel hij. Met een gil schrok hij wakker.

„Droomde je?” vroeg Frits, die reeds opgestaan was.

„Ja, 't was gek, de weerhaan,” toen draaide Tom zich nog even om. Frits was altijd vroeg op, wat nu juist zijn sterke punt niet was.

III.

Rrrt liet Willy de electriche schel doorklinken. „Voor Jans het sein, dat ze geen wit schort hoeft aan te trekken en te vragen: „Ontvangt u, Mevrouw?” was Frits gewoon te zeggen. Ook nu trok Jans haastig aan het deurkoord, ze kende het ongeduld van de Van Berkeltjes.

„Moeder thuis?” hijgde Willy halverwegen de trap.

„Ja, in de suitekamer,” en Jans verdween weer naar de keuken. In een wip had Willy hoed en mantel aan den kapstok gehangen en de tasch op de plank geschoven.

„Gezellig, dat u thuis bent, Moeder, wat zit u innigknus, komt er visite?”

„Dag Wil,” groette Mevrouw Van Berkel haar spraakzame dochter. „Tante komt met juffrouw Grevens.”

De „Suite-kamer”, zooals Tom als kleine jongen de huiskamer gedoopt had, lag en suite met de eetkamer, die door de kinderen tevens als werkkamer gebruikt werd. Het waren prettige, ruime kamers met een groot balkon aan den achterkant, waar het vooral in den zomer, wanneer 't warm was op 't bovenhuis, des avonds heerlijk koel kon zijn. De zwarte eikenhouten meubels en de vleugel vulden de huiskamer bijna geheel, maar toch had Tante Lous een paar jaar geleden kans gezien een gezellig hoekje er in te tooveren: een bank van kisten met een ouderwetsche sjaal bekleed en veel kussens, een laag tafeltje en enkele rieten stoelen er om heen. Het was in den „hoek” zooals de kinderen gewoonlijk zeiden, dat Mevrouw Van Berkel met haar maaswerk zat en even later had ook Willy er zich gezellig genesteld.

„Hè heerlijk, thee en geroosterd brood. Steekt u straks de schemerlamp aan? Het treft prachtig, dat u thuis is, 'k heb een nieuwtje”, en Wil schoof haar stoel dicht bij Moeder, die de kous waaraan ze bezig was in haar schoot liet rusten, en haar dochtertje belangstellend aankeek. „Er wordt een avondje gegeven bij den rector, er wordt voorgedragen en muziek gemaakt, ze mogen allemaal, mag ik ook?”

„Als Vader er niets op tegen heeft; 't lijkt me erg aardig.”

„Wat zou ik aandoen, Moeder? Mijn blauwe jurk? Vindt u die niet wat afgedragen? Lies krijgt een nieuwe en Suze mag een blouse koopen.”

„Je blauwe is toch heel netjes, Wil, je draagt haar pas voor 't tweede jaar.”

Willy antwoordde niet dadelijk, een knorrige trek vertoonde zich op haar gezicht:

„U moet 't niet kinderachtig vinden, Moeder, maar 'k zou graag iets anders hebben, allemaal krijgen ze iets nieuws en ik loop altijd met hetzelfde.”

„Ik kan me best indenken, dat je graag iets nieuws zou willen hebben, Wil,” en Mevrouw Van Berkel streek haar dochtertje over de lange vlechten, „maar je begrijpt toch wel, dat we er niet aan kunnen denken geld uit te geven als 't niet noodig is. Je liefste wensch is in de oude talen door te studeeren, denk je dat het alles samen kan gaan? En dan zijn Frits en de kleintjes er nog: als we niet steeds overleggen, komen we er niet, Vader en ik spreken daar nooit over, maar je wordt oud genoeg, om dat te begrijpen, en al lijkt het nu vervelend niets nieuws te krijgen, je moet van 't begin af leeren, dat er kleine opofferingen noodig zijn om te kunnen studeeren.”

Willy had zwijgend voor zich uit zitten staren, ze voelde wel, dat Moeder gelijk had, maar ze wilde zich niet zoo dadelijk gewonnen geven. „Maar 't is toch niet verkeerd er netjes uit te willen zien?” zei ze ten laatste.

„Neen, Wil, nu begrijp je me niet goed, natuurlijk is dat geen kwaad, 't is zelfs gewenscht voor iedereen. Maar juist tegenwoordig nu de kleeding van de meisjes zoo hoog wordt opgevoerd, moeten menschen, zooals wij, die toch in de eerste plaats christenen willen zijn, hieraan niet meedoen. Tracht nooit door je kleeding te toonen, wie je bent, maar laten je opvattingen en je optreden voor je spreken.”

Met gebogen hoofd had Willy geluisterd.

„Maar 't is heel moeilijk, Moeder. Niemand is zoo op 't gymnasium.”

„En Hans dan?”

„O Hans, die is heel anders, ze geeft niets om al die dingen. Daar kunt u me niet mee vergelijken.”

„En weet jij of 't haar geen moeite gekost heeft?”
Liefkoozend rustte Moeders hand op Willy's arm, ze had het laatste jaar al meermalen opgemerkt, dat Willy

meer aan haar uiterlijk hechtte, dan ze kon goedkeuren; ze begreep ook de moeilijkheden, waarmee haar kind te kampen had, en ze zou toch zoo gaarne zien, dat ze in dien strijd zou overwinnen.

„En wat dacht je te spelen?” vroeg Moeder, het stilzwijgen verbrekend.

„Zoudt u die „Andante” van Mozart niet geschikt vinden, de vioolpartij is daarin zoo mooi en Frits speelt die schitterend Daar heb je Tante Lous,” en Willy sprong plotseling op bij 't hooren van de schel. „Blijf maar, Jans,” galmde ze door de gang.

„Stel u eens voor, Tante, ik heb een uitnoodiging,” en al begroëtende, rammelde Willy in de gang door over haar avondje.

„Wil, laat me in de kamer,” smeekte Tante, „ik smacht naar een kopje thee en 'k val om, als ik niet dadelijk ga zitten.”

„Zal ik Puck gaan halen, Moeder, ze is toch bij Mevrouw Tromp?” En Wil verdween, nadat de eerste begroeting was afgeloopen en ze haar kopje thee met geroosterd brood genoten had.

„Dol hè Frits,” zei ze, toen ze haar broer op de trap voorbij stoof.

„Wat?” vroeg deze nuchter.

„'t Avondje bij den rector natuurlijk.”

„O ja, ik dacht er zoo gauw niet aan. Wat zullen we spelen?”

„Ik dacht die Andante van Mozart, maar 'k moet Puck halen, 't is al over vier,” en Willy sloeg de deur met een slag dicht en verdween op een hol door de straat.

„Waar draaf jij zoo heen, wacht eens even!” 't Was Hans Verburg, die met haar lange beenen te vergeefs trachtte Willy in te halen.

„'k Moet Puck halen bij Mevrouw Tromp, 'k dacht er bijna te laat aan.”

„Bij Mevrouw Tromp, wat doet ze daar, er zijn toch geen kinderen?”

„Nee, maar viermaal in de week komen er zoo wat tien kinderen. Mevrouw fröbelt met ze. Je weet

wel die jonge mevrouw, ze heeft verleden jaar haar dochtertje verloren, ze is daarna erg ziek geweest en moest van den dokter bezigheid zoeken, toen ze beter was. Vader sprak ze nogal veel in dien tijd en op zijn aanraden is ze dezer dagen begonnen 's middags kinderen bezig te houden. Wij brengen Puck om twee uur en halen haar om halfvijf. Er zijn 'er wel tien, allemaal onder de zes jaar."

Al pratende had Willy haar arm door dien van haar vriendin gestoken en vlug liepen ze samen voort. Al in de eerste klas van 't gymnasium was de vriendschap begonnen. Hans Verburg had haar moeder jong verloren. Een tante van Professor Verburg had na het overlijden van zijn vrouw de huishouding waargenomen en ze had zich voorbeeldig van die taak gekweten, maar toch, Hans' warme natuur had meer gevraagd, dan zij had kunnen geven. Hans' vader, die na den dood van zijn vrouw geheel in zijn werk opging, was tevreden geweest, dat alles thuis zoo best liep en had nooit gemerkt, dat zijn dochtertje ook andere behoeften had, die noch hij noch de reeds oudere dame konden vervullen. Eenzaam waren aldus de kinderjaren van Hans voorbijgegaan; ze sloot zich niet makkelijk aan en geen moederoog had dit opgelet en haar kind geleerd, dat men eerst liefde moet geven, om dan liefde te ontvangen.

Willy, die thuis voor de kleintjes niet altijd de liefdevolle oudste zuster was die Moeder zich graag wenschte, was op school onder de meisjes steeds erg gezien. Om een onverklaarbare reden had ze zich echter dadelijk aangetrokken gevoeld tot de stille Hans Verburg, die altijd zeer precies in 't werken, steeds kalm haar gang ging zonder dat de andere

leerlingen zich veel aan haar gelegen lieten liggen. Voor Hans was het een openbaring geweest, toen ze voor 't eerst bij Willy in huis was gekomen. Met groote hartelijkheid had Mevrouw Van Berkel het moederlooze meisje in haar gezelligen kring ontvangen en Hans was „stamgast” geworden, zooals Frits het uitdrukte. En Hans, die nooit iemand had gehad om zich aan te wijden, met de grootste aandacht luisterde ze, wanneer Tom haar lange verhalen deed over nieuw gevonden planten; of haar telkens meenam naar zijn geliefd aquarium, waar ze dan een zeldzaam exemplaar moest bewonderen. „Hans, je bent onverbeterlijk,” zei Willy vaak, wanneer ze haar vriendin met grooten ijver bezig vond een of ander kleedingstuk te knippen voor Elza, de lievelingspop van Snip, of boodschappen bestellende in 't winkeltje van Puck.

't Had Mevrouw Van Berkel menigen zucht ontlokt, wanneer ze zag hoeveel meer Hans voor de kinderen was dan Willy en hoe de eerste met een vriendelijk woord van Frits gedaan kreeg wat de laatste met haar scherpe manier van spreken nooit had bereikt.

„Je bent ook zoo heel anders dan ik,” zei Willy vaak, wanneer ze zelf wel merkte, hoe ze in zooveel te kort schoot, dat Hans als vanzelf sprekend deed.

„Je weet niet hoe prettig ik 't vind,” zei Hans dan verlegen, „je kunt niet begrijpen, wat het zegt altijd alleen te zijn geweest,” en de vriendschap, die door zoo'n voorval even bedreigd had te verflauwen, was weer hechter dan ooit. „Zeg, wat zou ik opzeggen op 't avondje?” zei Hans in eens. Ze waren nu in de straat, waar Mevrouw Tromp woonde.

„Neem iets van Guido Gezelle: 't Ruischen van het ranke riet, of Het Schrijverke.”

„'k Ben altijd zoo bang, dat ik 't er niet goed afbreng, stel je eens voor, dat ik blijf steken!”

„Hè Hans, wees niet flauw, je hebt het laatst nog bij ons gedaan:

„O krinkelende winkelende waterding
Met 't zwarte kapotseken aan....”

declameerde Willy met veel pathos. Of neem dat vers van Huyghens:

„Dutten sprack moy Heintgje, dutten
Stille Maats! een toontje min!....”

„Wat speel jij?” vroeg Hans haar lachend in de rede vallend.

„Die Andante van Mozart. Toe, kom Zondagavond. Moeder vindt het stellig goed, dan spelen Frits en ik en jij draagt voor. Generale repetitie voor de groote fuif.”

„Graag. 'k Zal 't dadelijk aan Tante vragen, maar 'k loop door, 'k moet naar de les,” en haar muziektasch zwaaiend, sloeg Hans een zijstraat in.

IV.

Het avondje van den rector behoorde weer tot het verleden. Fleurig waren ze samen er heengegaan. In haar blauwe jurk met den breeden, witten kraag, een St. Nicolaasgeschenk van Tante Lous, het donkere haar met een satijnen strik te zamen gebonden, zag Willy er keurig uit. Door de heele familie waren ze uitgeleide gedaan, 't kwam ook niet dikwijls voor, dat ze samen uitgingen.

Opgewonden waren ze thuis gekomen. „'t Was een reuzen-succes,” verzekerde Willy, „Frits was echt op dreef, iedereen sprak er over.” Waar het de muziek gold, was ze steeds bereid hem de eer te geven, zelf maar al te best wetende, dat hij de muzikaalste van hen beiden was.

In de huiskamer bleef Vader nog even met Frits napraten. Moeder was naar boven met Willy, die zoveel te verhalen had, en zoo druk zat te redeneeren, dat Moeder 't beter vond, dat ze kalm op haar slaapkamertje alles vertelde. „Er was een vriend van den rector, iemand uit Amsterdam, die veel aan muziek deed, en ook in 't bestuur van toonkunst zit, hij vroeg of ik niet doorging in de muziek. Ik heb er zelf ook vaak over gedacht, maar nooit zoo als vanavond. Zou u en Moeder er op tegen zijn?” vroeg Frits, zijn sprekende oogen op zijn Vader richtend.

Dominee Van Berkel had deze vraag al eerder verwacht, hij had zijn jongen reeds lang gadegeslagen in zijn groote toewijding en liefde voor de muziek. Maar toch viel het hem zwaar zoo ineens een vraag te beantwoorden, die mogelijk over het heele leven van zijn zoon besliste. Nadenkend bleef hij eenige oogenblikken voor zich uitstaren en antwoordde toen:

„Op tegen niet, Frits, ik beschouw de muziek als een gave van God, en een kunstenaar te zijn bij Zijn genade, is toch 't hoogste wat Hij een mensch kan toevertrouwen. Maar juist daarom kan ik me geen middelmatigen kunstenaar voorstellen. En ik voor mij had graag dat je eerst het gymnasium afliep. Heb je je eindexamen achter den rug en blijkt bij verdere muziekstudie, dat je nooit die hoogte kunt bereiken, die je gedacht had, dan kun je een andere betrekking

kiezen en je muziek daarnaast als liefhebberij blijven beoefenen. We zien aan Tante Lous welk een groot genot ook dat kan schenken.

Begrijp je wat ik bedoel, Frits, en dat ik, wanneer je waarlijk je roeping in de muziek denkt te vinden, je met al mijn krachten zal steunen?"

Dankbaar zag Frits zijn Vader aan, al wilde hij niets liever dan zich nu reeds geheel aan zijn viool wijden, hij zou wachten tot zijn tijd gekomen was.

Nog lang bleven ze samen napraten, want Frits vond telkens nieuwe vragen. Eindelijk stond Vader op. „'t Is al veel te laat, je zult je morgen verslapen," zei hij hartelijk, hem goeden nacht wenschend, maar in zijn hart wist Vader, dat dit gesprek Frits het verloren uur nachtrust ruimschoots zou vergoeden.

„Ik vind den Maandagmorgen den ellendigsten van de heele week," zei Tom, terwijl hij, na zijn boeken-tasch vluchtig nagekeken te hebben, ging zitten, „weer een week school en nog eens school in 't vooruit-zicht." Het was een vriendelijke voorjaarsmorgen, eenige dagen na het avondje van den rector, de zon scheen in de huiskamer, waar allen aan de ontbijttafel zaten, alleen Moeder vulde juist de laatste borden pap.

„Hoe kun je 't zeggen," klonk de hooge stem van Snip, „op Maandag is alles zoo schoon, 't is net als een nieuw schrift," en Snip streelde met haar hand liefkoozend over 't heldere tafelkleed, terwijl ze naar haar gladgestreken schort keek.

„Groot gelijk, Snip," zei Moeder lachend, „dat is een betere beschouwing van den Maandagmorgen dan Tom er op na houdt, maar 'k hoop dat jelui schriften het toch langer uithouden dan het tafelkleed." Juist

kwam Jans binnen en Vader begon te lezen. Rustig klonk zijn stem door de stille huiskamer, zelfs Puck luisterde aandachtig, al begreep ze niet alles, wat Vader las.

„Dat Uwe oogen ook dezen dag weder over ons huis zijn mogen,” bad hij tot slot. Vader sloeg den bijbel toe, dien Jans weer op zijn plaats legde en enkele minuten hoorde men niets dan 't getik der lepels op de borden.

„Mag ik opstaan, Moeder?”

Moeder knikte; Tom, die in de examenklasse zat, moest om halfnegen op school zijn, hij ging dus altijd vroeger weg.

„Jongen, wat heb je een haast, vergeet je tasch niet,” riep Vader, toen Tom na over een voetenbankje gestruikeld te zijn vlug wilde verdwijnen.

Haastig kwam Tom terug, iets mompelend, dat het al zoo laat was en even daarna viel de voordeur met een slag dicht. Willy en Frits verdwenen nu ook samen, alleen Snip zat nog met haar pap te zeuren.

„Toe, Snip, eet nu op,” maande Moeder, „anders kom je nog te laat.”

„'t Is waar ook,” zei Snip, vlug lepelend en tusschen elken hap sprekend.

Maar Moeder maakte hieraan gauw een eind.

„Snip, nu eet je zonder een woord te spreken door,” zei ze streng, „anders geeft het straks weer hollen en dat mag in geen geval.”

Snip, die vroeger veel gesukkeld had, maar sinds ze school ging, veel flinker was geworden, werd door Moeder nog steeds met een beetje extra zorg behandeld. „Dat zit er nog zoo in van vroeger,” verontschuldigde Moeder zich, wanneer Snip, die er niets van

hield vertroeteld te worden, zich er over beklaagde.

Eindelijk was haar bord leeg en met een „Vader, Moeder, Puck, goên dag,” vertrok ze.

„'k Geloof, dat Tom ook niet te hard werkt,” zei dominee Van Berkel, toen hij alleen was met zijn vrouw. „Zaterdag is hij den heelen middag met Jan Bergsma er op uit geweest. Je moet er eens op letten, Freddy.”

„Willy werkte tenminste meer in de zesde klasse, maar 'k zal hem in 't oog houden,” zei Moeder, terwijl ze de bordjes op elkaar begon te zetten.

„Jan is anders een aardige jongen.”

„Dat is hij ook,” zei dominee Van Berkel, zijn ochtendblad samenvouwend, „'k vind het een besten omgang voor Tom, maar toch, ze leiden elkaar van 't werk af. Voor Jan hindert het niet, hij is bijzonder vlug, maar Tom haalt het zonder studie niet en toch komt bij hem 't werk in de tweede plaats tegenwoordig.”

„'t Is vreemd, bij Frits en Willy hoefden we nooit er op te letten, ook niet toen ze nog op de school van meester Weertman waren,” zei Mevrouw Van Berkel met een zucht.

„Misschien valt het mee, 't zal wel blijken over een paar weken, maar 'k vrees er voor.”

„Kom Puck,” zei Moeder, toen haar man naar zijn studeerkamer was gegaan, en handig hielp de kleine meid alles in 't buffet te zetten.

Tom was op zijn wandeling naar school al spoedig Jan Bergsma tegengekomen.

„Heb je je Wisselink nagekeken?” riep deze hem toe.

„Ik niet, 'k had geen tijd meer, die thema hield zoo lang op. Drie, vier en zes zullen wel gaan, maar die eerste niet van die kapitalen. Je zult zien, ik vlieg er in, mijnheer heeft den pik op mij den laatsten tijd.”

„Je maakt het er ook naar, die is goed,” lachte Jan.
 „k Zie al genoeg tegen 't rapport op,” zei Tom,
 „maar als ik goed mijn best doe.” . . .

De goede voornemens hielpen Tom niet dien morgen.

„Tom, behandel som I voor 't bord,” sprak de
 hoofdonderwijzer.

Met een vuurroode kleur stond Tom op, 't was
 één van de gevreesde sommen.

„Van drie kapitalen die f2500 verschillen,” las Tom.
 Ja, hoe was het ook weer. „Het eerste staat uit tegen
 $4\frac{1}{2}$ ‰, dat is dus f4.50 per f100.— in 't jaar, het
 tweede. . . .” 't Was niet de goede manier, dat voelde
 Tom wel, hij stotterde, keek in zijn boek, dan naar
 de cijfers, die hij op 't bord had geschreven.

„Ik heb deze paragraaf toch ter behandeling opgegeven?” vroeg mijnheer Weertman verwonderd.

„Ja, Mijnheer,” klonk het eenstemmig uit de klasse.

„Je gaat er niet op vooruit, Tom, het zijn rapportcijfers vandaag en dit doet je geen goed. Ga zitten.”

„Jan Verhagen.”

De les ging voort, Tom luisterde maar half, dat
 ellendige rapport. Hij zou nu zeker onvoldoende
 rekenen hebben. Waarom had hij Zaterdag ook niet
 gewerkt; den heelen middag was hij met Jan Bergsma
 op stap geweest, om donderpadjes en kikkerdril voor
 't aquarium te zoeken. Hij had ook prachtige planten
 gevonden, zeldzame zelfs, had mijnheer Wissel gezegd,
 waarom hadden ze niet altijd plant- en dierkunde . . .

De school was uit.

„Nou, jij kwam er nog genadig af,” zei Jan, terwijl
 ze naar huis liepen. „Ik bofte, die derde was niet
 half zoo moeilijk.”

„O, dat rapport,” zuchtte Tom telkens. Als 't met

de repetities bleek, hoe hij met het slechte leeren ten achter was gekomen.

„O dat rapport,” zuchtte Tom ook twee weken later, toen de laatste dag voor de Paaschvacantie was aangebroken.

„Tom moet blijven,” klonk streng de stem van mijnheer Weertman. Tom was vuurrood geworden. Met veel lawaai liep de klas leeg: „Dag mijnheer, plezierige vacantie.”

Tom stond verlegen tegen een bank geleund, toen de hoofdonderwijzer, het gevreesde groene couvert in de hand, naar hem toekwam.

„Zie eens, Tom,” begon hij. „Zoo gaat het niet: onvoldoende voor rekenen en vijf voor Fransch en Nederlandsch. Tot voor eenige maanden heb je steeds tot de goede leerlingen behoord, maar de liefhebberij was er uit den laatsten tijd, ik had eerst gedacht met je vader er over te spreken, maar meende telkens, dat je 't wel zelf zou inzien en beter aanpakken en nu de cijfers werden ingeleverd bleek me, dat je ook voor Fransch niets uitgevoerd hebt. Er moet heel wat bijgewerkt worden, wil je 't ophalen, je kunt het wel, maar blijkt me de eerste weken na de vacantie, dat je niet je best doet, dan zal ik je niet in de examenklasse kunnen houden.”

De strenge blik van den hoofdonderwijzer verzachtte zich, terwijl hij op Tom neerzag, die met gebogen hoofd zoo schuldbewust voor hem stond. Hij begreep wel, dat het een moeilijke gang zou zijn, met zoo'n rapport thuis te komen. Hij had zich steeds aange-trokken gevoeld tot den levendigen jongen met zijn open, eerlijk gezicht. Maar zoo kon het toch niet langer, hij was helder genoeg, hij werkte eenvoudig niet.

Nog even bleef zijn blik op Tom rusten, toen ging hij vriendelijk voort:

„Heb je me goed begrepen, Tom? Toon nu na de vakantie, dat het je ernst is; 'k zal je graag behulpzaam zijn, als je met iets moeite hebt.”

Even keek Tom zijn meester dankbaar aan, terwijl hij de hem toegestoken hand drukte, toen snelde hij weg.

Allen zaten om de koffietafel, toen Tom thuiskwam.

„Wat ben je laat? We zijn al begonnen,” sprak Moeder.

„'k Moest even nablijven voor 't rapport,” zei Tom aarzelend.

„Breng het me dadelijk na de koffie,” zei Vader, „'k moet uit vanmiddag.”

Zou Vader weten, dat het rapport slecht is, dacht Tom, anders keek hij het steeds dadelijk in en nu.... maar Vaders stem klonk zoo gewoon, niet streng of boos.

„Verbeeld u, Moeder, de juffrouw heeft een Zendingsverhaal verteld, van een kleinen Papoea. 't Was erg mooi, en we mochten ook plaatjes kijken. Er was er een bij van zendeling Kruijt, zijn vader was zendeling en zijn zoon ook,” vertelde Snip levendig.

„En als die zoon een jongen heeft, wordt die misschien ook wel zendeling,” zei Willy, terwijl ze Moeder lachend aankeek.

Tom luisterde stil toe, hoe konden ze toch allen zoo gewoon zijn, de rapporten van Wil en Frits waren natuurlijk best, die werkten altijd hard. En Snip, die was pas begonnen met Fransch, 't zou wat zijn.

„Gaat Jan met de Paaschvacantie uit?”

Tom schrok er van, dat Moeder hem opeens iets vroeg.

„Uitgaan? dat weet ik niet, o ja, naar zijn grootvader,” door de ellende van 't rapport had hij niet eens er aan gedacht, hoe saai 't zou zijn als Jan de

heele vacantie uit was. Eindelijk waren allen klaar en langzaam volgde Tom Vader naar boven. Zwijgend lei hij 't rapport naast hem neer. Aandachtig bekeek Vader alle cijfers, wat duurde het eindeloos lang. Toen keek hij op. „En wat zei mijnheer Weertman?”

„Als het niet beter werd, mocht ik niet de examen-klasse blijven volgen,” stotterde Tom.

„Ik had het eigenlijk niet anders verwacht, Tom,” Vaders stem klonk streng, „men kan nooit twee dingen goed doen: werken en voor je plezier bezig zijn. Daarom zal ik je niet straffen, want dit zal je een harde les zijn, dat je nooit straffeloos je werk in de tweede plaats kunt laten komen. Ik zal mijnheer Weertman vragen je werk te geven voor de vacantie, dan kan ik zien of het je ernst is. Wie werken kan, moet werken, bedenk dat steeds. Wie

in 't kleine niet getrouw is, zal later in 't groote ook niet getrouw blijken. En nu, God sterke je."

Nog steeds bleef Tom op dezelfde plaats staan, hij had het zich heel anders voorgesteld, hij had gedacht, dat Vader boos zou worden, maar zoo

Vader scheen weer in zijn werk verdiept.

In eens lei Tom zijn hand op Vaders schouder. „t Is door het aquarium," zei hij met bevende lippen, „als ik er mee bezig ben, kan ik nooit eindigen, waren alle uren maar plant- en dierkunde!"

„Ik dacht het wel, Tom, en ik weet, dat je daarin later hoopt verder te gaan, maar om te studeeren moet je meer weten dan alleen van je studievak op de hoogte zijn, je moet andere vakken ook beoefend hebben. En dus eerst je plicht, in dit geval je werk, want als je dat op de lagere school niet naar behooren kunt, zul je nooit een gymnasium kunnen afloopen, dat je in staat zal stellen je lievelingsstudie te beginnen. En werkelijk, als je je tijd goed verdeelt, de uren, dat je werkt, echt werkt, blijft er voor 't aquarium tijd genoeg over."

Wonderlijk, als Vader zoo met je sprak, was 't net, of hij je voor veel ouder aanzag, vond Tom in eens.

„Ik beloof het u, Vader, en wil u me helpen, als ik het vergeten mocht?"

„Niet ik moet je helpen, mijn jongen. Vergeet niet te bidden, dat moet je hulp zijn. God heb je steeds bij je, op Hem moet je leeren steunen."

Toen ging Tom, zijn hart vol liefde voor zijn Vader.

„Waar is Tom toch, 'k heb hem den heelen middag niet gezien?" vroeg Lous Lameris. Het was een prachtige zomersche dag, die ze, als gewoonlijk haar vrije dagen, bij de Van Berkels doorbracht.

„Hij zal boven aan 't timmeren zijn," zei haar zuster glimlachend, „'t is heel geheimzinnig, ik ben ook niet ingewijd."

„Dan zal ik maar naar boven gaan, ik geloof, dat ik verwacht word."

„Ga je gang, als je maar niet voor een gesloten deur komt."

„Nu, 'k waag het er op, maar 't zal wel een warme tocht zijn."

Op zolder was het snikheet, het werkhok van Tom lag op 't Zuiden onder de pannen; door 't kleine dakraam brandde de zon naar binnen.

Met groote houtskoolletters had Tom op de deur geschreven: „Atelier van T. van Berkel. De deur gesloten zijnde, brieven en boodschappen te bezorgen bij Mejuffrouw Jans Mausen." Tante Lous glimlachte, toen ze het opschrift las. Wonderlijk, zooals ieder van de kinderen zijn liefhebberij had. Bij Willy en Frits was het al van klein kind af de muziek geweest. Tante deed altijd het verhaal, dat door haar zuster en zwager als fantasie werd uitgemaakt, dat iemand, die dominee Van Berkel moest spreken en door Jans in de voorkamer gelaten werd, op eens terug ging en vroeg of hij wel terecht was bij dominee Van Berkel, want de vleugel in de voorkamer, de piano, het orgel en de beide vioolkisten onder den schoorsteenmantel hadden hem op een dwaalspoor gebracht, hij

meende bij een muzikleeraar te zijn geland. „Maar we kunnen geen van allen missen,” zei Frits altijd, als Moeder wel eens klaagde dat de kamers, nu de jongsten ouder werden, te klein waren voor die groote muziekinstrumenten. „De vleugel niet, want die is van grootvader geweest, de piano niet, want verbeeld je dat Tom en Snip op den vleugel zouden studeeren. En hoe zouden we Zondagsavonds kunnen zingen zonder orgel?”

Moeder hield haar handen voor de ooren, ze was al lang overtuigd en de drie groote meubels bleven staan.

„Ben je op je atelier, Tom?” Tante, die de beide trappen al hijgende was opgeklommen, had even staan uitblazen. Tom had zich bij de nadering van voetstappen stil gehouden, misschien was het Snip, die natuurlijk achter zijn geheim wou komen.

„O bent u het, Tante?” een grendeltje werd verschoven en Tante Lous trad het atelier binnen, dat heel geheimzinnig achter haar gesloten werd. Het vertrek was niet groot, een schaaftbank nam de meeste plaats in. Aan den wand hingen allerlei zagen, beitels, hamers, een paar spijkerbakjes en de grond lag vol met stukken hout, zonderlinge werkstukken, waarvan men de bestemming niet dadelijk kon vaststellen. Tom zelf was druk bezig een plank te schaven.

„Wat wordt dat?” vroeg Tante op een in wording-zijnd meubel wijzend.

„Een bank voor Wil.”

„Een bank?”

„Ja, Wil krijgt het bovenkamertje als zij jarig is en nu timmer ik een hoek er in.”

Tante, die zich 't bovenkamertje goed herinnerde van vroegere logeerpartijen en ook de ruimte maar al te best kende, vroeg verwonderd:

„Maar is er wel plaats, Tom?”

Vol ijver legde Tom zijn plannen uit, in den hoek bij 't raam zou 't niet veel plaats innemen, „maar wil u misschien niet eerst nog eens kijken of er ruimte is?”

Samen gingen ze naar 't bewuste kamertje, dat aan den voorkant uitgebouwd was met een groot openslaand raam.

„'t Valt me heusch mee,” zei Tante, toen ze er samen stonden.

„Hier komt dan het bed te staan tot zoover. Dan daar in den hoek de waschtafel en een stoel. Deze heele helft is over. Hier wou Moeder 't bureautje van Grootmoeder zetten en mijn bank er tegenover. Vindt u 't heel klein?" Neen, heel klein vond Tante 't niet, 't viel haar erg mee.

„U moet rekenen Hans komt er alleen, die zit er natuurlijk den halven dag. Nu wilde Moeder het lage tafeltje en 't stoeltje bij de bank plaatsen en het scherm er om heen." Tom zweeg even, in gedachten zag hij alles al staan.

Het scherm was een familiestuk, dat eens door een oude tante was gegeven. Moeder had het met linnen laten bekleeden en met hulp van de kinderen beplakt. Jaren waren ze er mee bezig geweest, hadden ze verzameld en geplakt in tijden van huisarrest na ziekte en als de stormwinden op 't eiland woedden en elk uitgaan hadden belet.

Ieder had zijn eigen kant. Frits de afdeling musici; nog verleden jaar toen hij met een verstuikten voet op de divan lag, moest Moeder steeds het scherm met die zij naar hem toe zetten. Tom koos altijd de zeegezichten en de platen met hooge bergen en wijde vlakten.... Tom en Tante waren beiden ver weg geweest met hun gedachten.

„Dus hier het scherm," herhaalde hij.

In eens was Tante terug uit het verleden, door 't kamertje en 't scherm opgewekt.

„Zal je het stevig timmeren?" vroeg ze, terwijl ze dacht aan een pijnlijke ervaring opgedaan met een uiterst practisch stoeltje, dat Tom voor haar gemaakt had.

„Ik heb er opgestaan en 't hield best. En wil u nu de cretonne koopen, ik heb f 1.50 in mijn spaarpot."

„Toch niet voor de heele som, Tom?”

„Ja, alles mag u besteden,” en Tom haalde uit zijn versleten beurs een gulden en twee kwartjes.

Verwonderd keek Tante hem aan, zóó gul had ze haar neef, die nogal eens geld voor zijn knutselarijen noodig had, niet vaak gezien.

Tom begreep opheldering schuldig te zijn: „U weet van 't Pääschrapport.”

Tante Lous knikte. „Vader zei toen, dat ik toonen moest, dat ik werken kon en wou. Op een avond waren de sommen heel moeilijk, ik kon ze niet vinden, werd er suf van en had graag alles in een hoek gegooid. Toen heeft Wil me geholpen, telkens als ik niet voortkon in de Paaschvacantie werkte ze met me en later ook met het Fransch. Het Juni-rapport was veel beter en ze is 21 Juni jarig,” zei Tom, alsof Tante het verband nu wel verder kon zoeken.

„'k Zal dadelijk de cretonne koopen,” zei Tante hartelijk, „ga even mee, dan kunnen we samen kiezen.”

Kort daarna liepen ze door de winkelstraten. „Bij Gerink lijkt me 't beste, daar zag ik laatst mooie stalen en niet duur,” vertelde Tante. Ze slaagden best, een fleurig bloemenpatroon. „'t Zal aardig staan,” verzekerde Tante.

En 't stond verbazend aardig. Met Tantes hulp werd de bank bekleed en op haar plaats gebracht en Tante vulde een paar kussens lekker mollig. Toen werd alles met een laken bedekt, want allen hadden ze hun geheimen voor Willy's kamer. Vooral Moeder had het er druk mee, ze had gordijnen genaaid, ongebleekt katoen met groen-satinetstrepen, het oude lage stoeltje had ze met Tante bekleed met hetzelfde cretonne

van de bank. Zelfs Snip had iets bedacht en had een kleedje voor 't tafeltje gehandwerkt. „De pooten zijn nog best, alleen het blad is leelijk,” had Moeder gezegd, toen het uit een donkeren hoek van den zolder te voorschijn kwam, en daarna was Snip zelf op 't idee gekomen.

„Lang zal ze leven, lang zal ze leven!” klonk het Willy tegemoet, toen ze op haar verjaardag de geopende kamerdeur binnentrad. In een halven kring stonden ze haar allen op te wachten, Snip en Puck met stralende oogen, naast den met groen en bloemen versierden stoel der jubilaresse. Even bleef Willy op den drempel staan, toen vloog ze ietwat verlegen Moeder in de armen. In eens, nu allen haar zoo hartelijk ontvingen in de feestelijke kamer, voelde ze, dat ze het niet verdiende, ze was niet, wat Moeder zoo graag wilde: een lieve oudste dochter. Wel was ze graag de oudste dochter met al de voorrechten, maar lief zijn, en de verplichtingen, die het oplegde, nakomen, daar ontbrak veel aan, dat wist Willy op dit oogenblik al te goed.

Moeder begreep er wel iets van, ze sloeg haar arm om haar meisje heen en samen stonden ze, terwijl allen zongen, de kleintjes boven alles uit.

„En nu gaan we naar boven,” zei Vader, „want behalve een mooie stoel zijn hier geen cadeautjes, die zijn hoogerop.”

Rumoerig stormden allen de trappen op. Tom had de deur van 't kamertje wijd open geworpen.

„Moeder, 't is te veel,” zei Willy, terwijl haar lippen trilden. Ze herinnerde zich in eens, hoe vaak ze andere meisjes had aangehaald, die allen een eigen

kamertje hadden en nu dit: de logeerkamer voor haar.

„Wat zijn meisjes toch flauw,” mompelde Tom. „Nu gaat ze grienen.”

„Vindt Wil 't niet mooi! Vader?” vroeg Puck verbaasd, ze was zelf zoo verrukt van haar vaas met bloemen, die midden op 't kleedje van Snip prijkte.

„Still! bederf 't plezier van de kinderen niet,” fluisterde Moeder Willy in 't oor, die haar gezicht aan Moeders schouder verborg. Gauw droogde ze haar tranen, dat wilde ze niet, juist nu ze zulke goede voornemens had opgevat. Alles werd nu bewonderd, de bank geprobeerd en de vroolijkheid steeg, toen Hans achter 't scherm te voorschijn kwam met bloemen uit den tuin en een zelf gesneden portretlijstje.

„Ik blijf den heelen dag,” zei ze met haar arm om Willy heen, „u meent het toch, Mevrouw?”

„Natuurlijk, Hans, verbeeld je Wils verjaardag zonder jou.”

Ja, Hans hoorde er bij, van 't gymnasium af waren ze samen en de vriendschap werd met de jaren steeds inniger.

„Wat is het toch heerlijk altijd in een groote familie te zijn,” zei Hans terwijl ze naar school liepen. De gezellige drukke ontbijttafel, de hartelijke toon, die er heerschte, het leek Hans, die het thuis zoo stil gewend was, een ideaal.

„Vind je?” zei Willy, „maar je ziet alleen den plezierigen kant, denk je dat Tom en Snip wel niet eens erg vervelend zijn?”

„Nu ja, dat is ieder mensch op zijn tijd, maar bij jelui is 't altijd zoo vroolijk. Ik klaag niet, hoor, Tante is erg lief, maar 't is thuis wel eens suf, Geert is ook al zoo oud.”

Verder spraken ze niet er over, maar 't bleef Willy nog dagenlang in gedachten, ze voelde het tegenwoordig zoo vaak als een groot voorrecht te behooren tot hun opgewekten familiekring.

„'t Is Ka!” juichte Puck, „'t is onze lieve Ka!”

't Was avond en ter eere van Willy's verjaardag zaten ze buiten op 't groote balkon en speelden: „Wat zeg je van mijn vriend.”

„'t Is onze lieve Ka,” galmde Tom. De kraai zat, haar kop scheef, aandachtig te kijken naar het koekje, dat Tom haar voorhield, omdat de vrouw jarig was.

Ka was nu al bijna een jaar huisgenoot van de familie Van Berkel. Op een wandeling buiten de stad hadden ze haar van eenige kinderen gekocht, die zich ten koste van den jongen vogel vermaakten. Tom had in 't atelier een kooi getimmerd en daarin sleet ze haar dagen. Van vliegen leeren was geen sprake. Een vriend van vader, die verstand van dieren had, onderzocht Ka, maar de eene vleugel was stijf en bleef stijf. En zoo zat Ka al meer dan een jaar in haar kooi, 's zomers hing zij op 't balkon tegen 't huis, 's winters hield zij Jans gezelschap in de keuken.

Na lang raden had Puck, die dolgraag meespeelde, eindelijk met Moeders hulp uitgevonden, dat het de kraai was, die ze bedoelden. Ze was zoo blij met haar vondst, dat ze in haar bedje half slapende lag te prevelen: „Lieve Ka.”

Beneden ging het raden voort en nadat ook Snip naar bed was gegaan, hadden ze geschiedkundige personen gekozen.

„Ik zie iemand in een stad van Griekenland, voor hem een opgewonden volksmenigte. Zijn handen uit-

gestrekt, spreekt hij met klem van woorden." 't Was Tante Lous, die dit keer den te raden persoon opgaf.

„Vóór of na Christus?" vroeg Tom.

„Na Christus."

„'k Weet het," zei Willy, „Paulus op de Areopagus." Nu was 't haar beurt.

„Ik zie een man, in zijn wijden mantel gehuld, op wacht staan, de schildwacht slapende er naast"

„'t Is de keizer, Napoleon!" riep Tom dadelijk.

Ik zie Langen tijd ging het spel voort. Ze waren onuitputtelijk in 't verzinnen van nieuwe raadsels, de vroolijkheid steeg als iemand goed raadde, om bij vergissingen in uitgelatenheid over te slaan.

„Willen we nog iets lezen," zei Moeder, „jelui slaapt den heelen nacht anders niet. Ik heb beschuiten met aardbeien, en terwijl ik ze klaar maak, leest Tante."

„Ik weet iets moois van Maclaren," en Tante wipte weg om het te halen.

Zoo vond Vader ze toen hij van zijn catechisaties thuiskwam, de schemerlamp dicht bij Tante, de anderen in 't half donker er om heen.

„Nog niet naar bed?" vroeg hij verwonderd.

„'t Is juist uit," zei Tante, het boek dichtklappend.

„Een gezelligen dag gehad, kindje?" vroeg Mevrouw Van Berkel, toen Willy haar even later goeden nacht zei. Ze hadden samen de kamer opgeruimd.

„O heerlijk, en heusch, Moeder, ik zal mijn best doen." Hartelijk kuste ze Moeder op beide wangen, als om haar belofte te bezegelen.

„Voor Nederlandsch een acht.” Met die woorden stormde Tom de huiskamer binnen, waar Moeder bezig was de koffietafel klaar te maken.

„Prachtig, Tom! Wat ben je vroeg, nog geen tien minuten over twaalf.”

„Ja, 'k heb gehold, 'k was zoo blij, als het nu maar zoo voortgaat met de repetities. Een brief, Moeder, van Oom Ferd,” en Tom bekeek den achterkant van het blauwe couvert, dat naast Vaders bord lag, om naar den afzender te zien.

„Ja, van Oom Ferd, straks zal Vader hem voorlezen, hij heeft tot twaalf uur vergadering en zal wel dadelijk komen.”

„Een brief, een brief van Oom Ferd,” riep Tom met alle macht, toen hij Vader de voordeur hoorde openen.

„Is 't waar?” en Wil en Frits, die ook juist thuiskwamen, vlogen een treë overslaande naar boven.

Even later zaten allen aan de koffietafel, glimlachend keek Vader den brief door en las toen het volgende:

„Amice, Toen ik je brief gelezen had, ben ik in mijn stoel achterovergevallen en heb gelachen, dat Truitje uit de keuken kwam om te zien, wat er gaande was, ze dacht, dat de dokter een ziekte had gekregen. In een schuur! Wat stel je je voor: een aardappelschuur, een schaapskooi? Je was niet heel duidelijk. Maar alle gekheid op een stokje. Ik ben aan 't zoeken gegaan. Eén ding stond vast, een gewone schuur was uitgesloten, die zijn tochtig, ongezond, zonder behoorlijke luchtversching. Het zou niet makkelijk te vinden zijn, dat begreep ik wel en 't heeft ook lang geduurd; maar ik ben geslaagd. Ken je 't

kasteel even buiten 't dorp? De bewoner, baron Benson, is altijd in Parijs. Nu, midden in zijn boschen niet ver van de boschwachterswoning ligt een houten huisje, 't midden houdend tusschen schuur en huis. 't Is van hout met riet gedekt. De achterste helft is eensdeels een slaapkamertje met openslaand raam, het andere deel is door een schut in tweeën gescheiden, in beide zijn houten kribben als slaappleatsen aangebracht. De woonafdeeling ook met openslaand raam is langs den kant met banken afgezet, verder staan er enkele stoelen en een tafeltje, de kasten zijn in den muur. Alles heel eenvoudig, maar voldoende voor jelui, in aanmerking genomen, dat je desnoods met een schuur tevreden was. Er is een klein gebouwtje voor koken enz. Dit is niet ruim, je gediensstige zal zich moeten behelpen. Maar verder is het in allen deele aan te raden. Indertijd liet de heer Benson het voor zijn eenigen zoon bouwen, die er dikwijls met een vriend en enkele bedienden eenige weken woonde. Nu twaalf jaar geleden is hij door een ongeluk op de jacht om 't leven gekomen, de oude baron is sinds dien tijd in 't buitenland.

Om kort te gaan, ik zocht den boschwachter op, die alle zaken waarneemt, legde hem de zaak voor en gisteren kwam 't antwoord van den heer Benson. Hij vond het idee heel sympathiek, dat het huisje van zijn zoon bewoond zou worden en gaf opdracht de woning, die trouwens steeds goed onderhouden werd, geheel te laten schoonmaken en opknappen. Alleen wilde hij geen dank. Ik sprak nu af, dat jelui zes weken kwamen en zelf voor matrassen en kussens zouden zorgen. Dat ik me zeer verheug je gezin zoo lang in de buurt te hebben, behoef ik niet te ver-

tellen. Met veel groeten aan Freddy en de jongens"

Na de laatste woorden was 't even doodstil, toen vloog Wil haar vader om den hals en zei: „U doet het toch?”

„Als je me den adem beneemt, kan ik niet antwoorden. Wat vind jij, Freddy?”

„'t Lijkt mij prachtig, midden in de bosschen, niet vochtig.”

„'t Is natuurlijk reuzen-fijn,” zei Tom, „toe schrijf u dadelijk, dat we komen.”

En dat schreef Vader den volgenden dag, nadat hij alles met Moeder besproken had.

Het had heel wat voeten in de aarde, eer al de voorbereidingen in orde waren.

„Laat ieder opschrijven, wat hij graag mee wil nemen, dan kan ik zien of er plaats voor is,” had Moeder eindelijk gezegd, toen ze telkens hoorde van allerlei, dat noodzakelijk mee moest. „Vooreerst voldoende ondergoed, donkere jurken en een enkele lichte, want Jans heeft ook vakantie en kan niet telkens wasschen.” Dit gold hoofdzakelijk Snip, die ook even een lipje trok.

„Wat zullen de meisjes dan zeggen?”

„O, jou kleine ijdelruit!” en Moeder trok haar aan de blonde vlechten, „welke meisjes?”

„Er woont uren in 't rond geen sterveling,” zei Tom, die bij 't gesprek tegenwoordig was.

„Nu, dat is wat overdreven, maar behalve 't boschwachtersgezin en misschien enkele arbeiders-huishoudens zullen er niet veel menschen wonen,” antwoordde Moeder.

„Ik zou dolgraag een leeren pak hebben, dan kun

je overal tegen en als 't regent heb je geen last," zei Tom, die gewoonlijk zijn pakken heel gauw onttoonbaar maakte.

„Neem dan liever een oliepak, zoals de mannen op de loggers dragen en die ze in 't voorjaar in Wierum maakten.”

„Hoe deden ze dat, Moeder?" vroeg Tom een en al belangstelling.

„Ze maakten van dubbel katoen een broek, jas, schootsvel, overjas en zuidwester, die werden dan in de lijnolie gedaan, tot ze geheel doortrokken waren, gedroogd en weer geolied tot ze zoo vet waren, dat ze geen druppel water doorlieten.”

„'t Zou net iets voor mij zijn," zei Tom.

„Nu, als je loggerjongen wordt, krijg je het," beloofde Vader gul.

Met Jans had Moeder lange besprekingen over de keukenbenoedigheden en over hetgeen voor de slaappelegenheden mee moest. En zoo was langzamerhand alles klaar gekomen, de koffers waren al weken van te voren boven neergezet en 't pakken was begonnen. In een groote mand zouden de huishoudelijke dingen meegaan.

Een oogenblik dreigde er een kink in den kabel te komen. 't Was op een avond, ongeveer een week voor den tijd van vertrek, dat Jans' de post binnenbracht en zei: „Ook een brief voor mij, Mevrouw, al in geen vier weken heb ik bericht gehad.”

Jans had een oude moeder, die met haar zuster samen op een dorp in de buurt woonde. Verschrikt was ze even later binnengekomen en uit de onsamenvangende woorden kwam Moeder te weten, dat de zuster haar been had gebroken en nu geheel hulp-

behoevend was. Deze week konden ze het nog redden, want er was een nichtje te logeeren, maar dan . . . en Jans keek vragend Mevrouw Van Berkel aan om raad.

„Er zit niet anders op, dan dat je niet mee gaat

naar Houthem, maar naar huis,” zei Mevrouw Van Berkel kalm.

Jans wilde daar eerst niets van weten, dan kreeg Mevrouw 't immers veel te druk, maar Moeder stond er op.

„Neen Jans, dat zijn we aan elkaar verplicht, dat zou me wat moois zijn, als we dat niet voor elkaar over hadden. Je moeder gaat nu voor en haar eigen dochter zal haar oppassen. In de vakantie kunnen we 't wel schikken en daarna verder zien.”

En zooals Moeder zei, gebeurde het.

„Jelui kunt nu kiezen,” had Mevrouw Van Berkel den volgenden dag gezegd, „thuis blijven en een noodhulp nemen, of naar buiten en dan om de beurten helpen.”

„Natuurlijk naar buiten,” hadden de kinderen eenparig besloten.

„Maar bedenk goed, dat er heel wat te doen is,” zei Moeder: „bedden opmaken, de waschtafels schoonmaken, aardappels schillen en nog veel meer.”

„Ja en iederen dag,” zei Vader, „want niemand mag later mopperen en zeggen, dat het vervelend is, ieder krijgt zijn taak.”

„Ik ook,” zei Puck, die aandachtig had geluisterd.

„Zeker, jij moet elken dag voor het huis harken en helpen met het opruimen,” zei Moeder, terwijl ze haar jongste een kus gaf.

„Laat u 't maar gerust aan ons over,” zei Frits met overtuiging, „ik zal de schoenen poetsen, dat we geen spiegel hoeven mee te nemen en iederen dag aardappelen schillen. Heusch, wij zullen wel zorgen, dat alles klaar komt.”

„'t Is misschien niet kwaad, dat ze een tijd meehelpen, dan leeren ze 't werk van een ander waardeeren,” zei Vader en daar was Moeder 't geheel mee eens.

Eindelijk was alles voor 't vertrek gereed, de koffers, manden en pakken verzonden: overmorgen zou de heele familie en ook Jans vertrekken, terwijl vandaag Tante Lous met de beide oudsten op reis was gegaan, om als commissie van ontvangst op te treden, zooals Frits zei.

Puffend en blazend stond de locomotief van den locaaltrein bij de halte. „Heerde, Heerde,” riep de

conducateur langs de gesloten portieren. Frits sprong gevolgd door Tante Lous en Wil uit den trein, ieder een rieten mandje in de hand, over den arm een regenjas. Frits was reeds naar voren gehold met de rijwielkaarten. Vlug werden de fietsen uitgeladen, het fluitje klonk, de locomotief zette aan en langzaam verdween de trein langs de rechte baan uit het gezicht.

In een oogwenk waren de mandjes op de bagagedragers gebonden, de opgerolde regenjassen er boven op. Toen verlieten ze 't kleine gebouwtje, waar een spoorbeambte met een dienstpet als eenig attribuut van zijn waardigheid, hen nieuwsgierig nakeek.

„Je krijgt zoo'n Columbusachtig gevoel,” zei Willy. Ze stonden in de felle zon op 't stationsplein, terwijl Frits ijverig het kaartje bestudeerde, dat Oom Ferdinand gezonden had en waarop de te volgen weg door een roode lijn was aangegeven.

„Opstappen,” commandeerde Frits. „k Ben razend benieuwd alles te zien. Hebt u boterhammen, Tante?”

„Ja, voldoende voor een beleg van een week, als de pomp nu maar water geeft zijn we klaar.”

„'t Is wel een anderhalf uur fietsen,” zei Frits de kaart bekijkende, „de volgende halte is veel dichterbij, dat zal maar een half uur loopen zijn door de bosschen.”

„Maar daar stopt deze trein niet, daarom hebben we deze halte genomen, er moet nog veel gedaan worden vanmiddag,” antwoordde Tante Lous.

„Waar beginnen we mee?” vroeg Willy.

„Boterhammen eten,” zei Frits lakoniek.

„En dan?”

„Wat de commandante beveelt.”

„Ik had gedacht,” zei Tante lachend, „natuurlijk eerst den boel inspecteeren, alles is schoongemaakt,

dus dat hoeven we niet meer te doen: bedden opmaken, kannen vullen, alles klaarzetten en daarna de huiskamer onder handen nemen. Dan zal de middag trouwens wel om zijn."

"Na deze bocht begint het bosch," meldde Frits. In de verte zagen ze het liggen als het beloofde land, want 't was warm op den stoffigen grindweg.

"Hè fijn! Zullen we even uitpuffen?" en Wil keek verlangend naar den schaduwrijken boschrand, dien ze juist bereikten.

"Neen, beter doorfietsen, in een kwartier zijn we er." In eens bij een kromming van den weg zagen ze de boschwachterswoning voor zich liggen.

Er bij gekomen sprongen ze alle drie af; hun nadering was reeds opgemerkt, want de boschwachter trad beleefd groetend naar buiten.

"Ik zal even met u meelopen," zei hij na zich voorgesteld te hebben. "t Is anders makkelijk te vinden, u moet steeds den grooten weg houden en nu rechtsom. Ziet u, daar ligt Vredebest."

"Heeft het een naam, dat wisten we niet," zei Willy levendig.

"Ja, zoo heeft de jonge baron het zelf genoemd, 't is al jaren geleden, ik was toen nog een jongen, mijn Vader was in dien tijd boschwachter."

Even later stonden ze voor 't houten huisje. 't Was een vierkant gebouw met een rieten dak gedekt. De beide openslaande ramen stonden wijd open, zoodat de heerlijke boschlucht binnenstroomde. Na de deur geopend te hebben, nam hij afscheid, terwijl hij zei:

"De dokter verzocht me u van hem te groeten, wanneer hij geen ernstige patiënt had gehad, was hij bij uw aankomst aanwezig geweest, nu heeft hij zijn

welkomstgroet binnen neergezet en hoopte gauw te komen;" waarna hij zich met bedaarde stappen verwijderde.

„Wat eenig!" zei Willy, toen ze binnentraden.

Het woonvertrek zag er werkelijk gezellig uit met zijn lage banken langs den kant. In 't midden stond een vierkante tafel met verschillende stoelen, alles donker gebeitst. In een eenvoudige kan stonden prachtige roode rozen.

„O Tante, hoe beeldig!" zei Willy toeloopend, „en kijk eens, verrukkelijke bessen en frambozen. Zeker alles uit Oom Ferdinands tuin."

Van 't woonvertrek begaven ze zich naar de slaapafdeelingen.

„Veel ruimte om ons te kleeden hebben we niet," zei Tante, den afstand tusschen de kribben met critischen blik bekijkend, „vooral niet als Hans er is."

„Ze komt maar veertien dagen," zei Willy, „verder hebben we de ruimte."

„Jammer genoeg," antwoordde Frits, „'t is juist leuk als Hans er is, dan kun je nog eens plezier hebben."

Een scherp antwoord slikte Willy in, waarom hielden ze allen meer van Hans dan van haar, ze deed toch zoo haar best den laatsten tijd. 't Was ook makkelijk genoeg, als Hans er was, waren ze allemaal even vriendelijk; maar of Hans ook zoo zacht zou zijn als ze steeds voor Puck moest zorgen of Snip helpen met haar werk, die was dan ook zoo lief niet, om van Tom niet te spreken.

„Aantreden, heeren en dames," zei Tante Lous, die zag dat Wils gezicht betrok en wel begreep dat de woorden van Frits haar hinderden. „Eerst iets gebruiken." Met z'n drieën zaten ze even later om de

tafel. „'k Ben blij dat u kussens gemaakt hebt, de banken zijn hard,” zei Frits opstaande om zich van de vruchten te bedienen.

„Ja, nu ben je dankbaar, maar wat ben ik uitgelachen,” zei Tante Lous, die de laatste weken in den treure kleedjes en kussens gemaakt had van bonte zakdoeken.

„Ondank is 's werelds loon,” plaagde Frits.

Toen gingen ze ijverig aan 't werk, de koffers werden geopend, Frits hamerde op de kisten, dat het door het bosch weerklonk, maar 't eind was, dat tegen 't vallen van den avond de bedden opgemaakt waren en 't huis een bewoond aanzien had gekregen. „'t Ziet er innig-gezellig uit,” zei Willy, die met een kan water van de pomp binnenkwam. „'k Moet even dansen van plezier,” en vroolijk nam ze haar Tante bij den arm.

„Je kunt zeggen wat je wilt, maar 'k verzet geen voet meer,” zei Tante, toen ze hun avondboterhammen opgegeten hadden, „nog wat napraten en dan kruip ik in mijn krib.”

„Even 't bosch in.”

„Neen Frits, 'k ben te moe en Willy moet ook haar rust hebben, we sluiten Vredebest en morgen terrein verkennen.”

Geen half uur later was alles in diepe rust, de openstaande ramen met stevige luiken gesloten lieten toch de frissche boschlucht binnen. Nog lang lag Willy te woelen, ze kon den slaap niet vatten. Nu vriendelijk zijn en niet najverig op Hans. Ze beet op de punt van 't laken, zou ze 't dan nooit leeren? Heete tranen voelde ze in haar oogen opkomen, die ze met moeite terughield, niet huilen, Tante mocht niet merken, dat ze nog wakker was. Ze beet zich op

de lippen en staarde met groote oogen naar buiten. Ze hoorde het zachte ruischen der boomen, het heldere maanlicht viel door de bovenramen in de slaapkamer, wonderlijk stil was het in 't bosch, heel anders dan in de stad, daar hoorde je altijd geluiden. In eens vouwde Willy haar handen onder 't dek, 't was of ze Moeders zachte stem weer hoorde, die zoo ernstig had geklonken, toen ze onlangs zei: „Vergeet toch nooit God te vragen je te helpen in den strijd, belijd hem telkens je tekortkomingen.” Ze wist, dat ze 't vaak verzuimde, maar nu bad ze met aandrang; goede voornemens bezielde haar. Nog lang lag ze wakker, maar nu was er vrede in haar hart.

Buiten zongen de boomen hun avondlied, hoog aan den hemel flikkerden de sterren en het bosch lag in de wondere pracht van den zomer-maannacht. 't Was alles zoo ernstig en stil, het sprak van Gods liefde voor allen, ook voor haar, en van zulke gedachten vervuld, viel Willy eindelijk in slaap.

VII.

Al weken was de familie Van Berkel op Vredebest en iederen dag genoten ze weer van 't heerlijke buiten-zijn. Ze werden niet moe uren langs de boschpaden te wandelen en dan op een koel plaatsje te rusten. Mevrouw Van Berkel ging niet altijd mee, ze bleef meest dicht bij huis: „'t Is voor mij al een genot om stil te zitten met een boek en te luisteren naar 't ruischen der boomen,” zei ze als de anderen haar wilden overhalen mee te gaan.

Dominee Van Berkel deed graag groote wandelingen en zijn schoonzuster hield hem trouw gezelschap. Zij genoot ook van 't vrije buiten-zijn en 't ongebonden leven. De nuiiselijke bezigheden waren haar een gezellige afleiding, ze vond het prettig te koken en te

braden en maar zelden liet ze toe, dat haar zuster meehielp. Bijna dagelijks ging ze ook, de kleintjes achter zich aan, die het melkemmertje of de groentemand droegen, de verschillende benodigdheden op de boerderij van 't kasteel halen.

Volgens programma waren de werkzaamheden verdeeld, de meisjes hielpen met de slaapkamers, en het

omwasschen, de jongens droegen water aan en af en poetsten de schoenen. Voor het eten werd gemeenschappelijk gezorgd, de aardappels namen de jongens steeds voor hun rekening, de meisjes zorgden voor de groenten en Tante maakte, dat alles op tijd klaar was.

Vredebest heeft een goeden invloed op hen allen, dacht dominee Van Berkel dikwijls, wanneer hij hen bij hun verschillende werkzaamheden gadesloeg en opmerkte hoe ze elkaar verdroegen en behulpzaam waren. „Vrede — best” de naam kon niet beter gekozen zijn, om hen steeds er aan te herinneren, dat alleen waar liefde d. i. vrede heerscht, de Heer zijn zegen kan geven. Zoo hadden allen een taak, ook Hans Verburg en Jan Bergsma, die sinds een week op Vredebest logeerden; was die afgelopen, dan kon ieder verder doen en laten, wat hij wou, 't was eigenaardig, hoe elk op zijn manier van die vrijheid gebruik maakte. Frits deed niets liever dan onder de boomen viool zitten spelen. Hij had in den boschwachter, die met een huishoudster de boschwachterswoning bewoonde, een groot muziekliefhebber gevonden en menigen avond speelden ze samen viool en piano.

„Als ik maar een stapel boeken en een hangmat heb,” had Willy gezegd, toen Moeder aan 't pakken was en voor beide had ze plaats gevonden in de koffers. Meest lag ze lui te genieten in haar hangmat en kon zich maar niet begrijpen, dat Hans telkens weer de kleintjes opzocht, en met Snip en Puck kabouterhuisjes bouwde: snoeperige, kleine holletjes van dorre takjes en eikebladeren, waarin ze tafeltjes van dennenappels en stoelen van houtsplinters maakte. De wonderlijkste verhalen wist Hans dan op te dissen van den kabouterkoning, die zeker dien nacht zou

komen in een rijtuig van gevlochten dennenaalden door veldmuizen getrokken.

„En komen ze dan in ons huis?” vroeg Puck.

„Zou je 't graag willen?” vroeg Hans, terwijl ze keek naar Pucks ronde bruine gezichtje, door de blonde krullen omlijst.

„Dol,” zei Puck, terwijl Snip, die eenigszins ongelovig had geluisterd, vroeg: „Zou hij 't mooi vinden, 't is toch heusch waar?”

„Zeker Snip, in de kabouterwereld gebeurt het heusch,” en ijverig gingen ze met hun drieën voort het huisje op te sieren met kelkjes van blauwe klokjesbloemen en dopheide.

Tom maakte met Jan lange verkenningstochten. Sinds hij van den boschwachter gehoord had, dat er in 't kasteel een geheime gang was onder den grond, die vroeger gebruikt werd om ongemerkt het kasteel te verlaten, dacht Tom aan niets anders dan 't eindpunt van dien weg te vinden. Steeds zocht hij gelegenheid den heer Gerritsen, zoo heette de boschwachter, over dit onderwerp aan 't praten te krijgen, hetgeen niet moeilijk was, want deze, wel ziende hoe zeer de beide jongens er van vervuld waren, liet niet na bij verschillende gelegenheden bijzonderheden te vertellen. Dat het kasteel belegerd was geweest en de bezetting ten laatste door de gang ontvlucht was, hadden Tom en Jan met groote belangstelling gehoord. Maar toen de boschwachter zich had laten ontvallen, dat van uit een der kelders de gang nog te bereiken was, maar dat zij bij de eerste bocht door instorting niet meer begaanbaar was, rijpte bij hen het plan om, wat het ook zou kosten, de gang te zien. Makkelijk zou het niet gaan, want dominee Van Berkel had dadelijk ver-

boden, dat de kinderen in de buurt van 't kasteel speelden, laat staan, dat ze het binnen mochten gaan. En toch, de beide jongens, belust op avontuur als ze waren, fantaseerden over het onderwerp voort, verzonnen verhalen over mogelijke verborgen schatten en beraamden telkens nieuwe plannen op welke wijze zij het kasteel zouden bereiken, zonder ooit verder te komen.

't Was een heerlijke Augustusdag. Al vroeg waren ze op stap gegaan. Vader en Tante Lous openden den stoet. Bij 't weggaan had Moeder, die met Puck en Snip thuis bleef, geroepen, vooral niet te hard van stal te gaan en onderweg te rusten, anders zouden de jongens doodmoe aankomen. In 't begin had Moeders vermaning geholpen, maar langzamerhand had Vader het tempo versneld en waren de anderen meer en meer achtergebleven. Ze waren op weg naar Oom Ferdinand, die hen al meermalen had bezocht en hen allen had uitgenoodigd een dag bij hem door te brengen. 't Was anderhalf uur loopen en Mevrouw Van Berkel vond het veel te vermoeiend voor de kleintjes; ook had ze er niet van willen hooren, toen haar zuster voorstelde voor haar thuis te blijven. „'t Is toch wel eenzaam voor Ferdinand zoo alleen in 't groote huis,” zei dominee Van Berkel, „Truitje zal ook niet veel tot de gezelligheid bijdragen.”

Lous Lameris bloosde, toen haar zwager dit onderwerp aanroerde, maar antwoordde kalm:

„Je went aan stilte, dat zie je aan mij, wie had gedacht dat ik me zoo gemakkelijk in 't kamerleven zou schikken. Was zijn vrouw aardig?”

„Ik heb haar maar eens gesproken, toen ze pas verloofd waren, ze leek me zacht en lief, heel jong

nog, kort daarop trouwden ze en enkele weken daarna is ze gestorven, 't is nu twaalf jaar geleden. Hoe vind je Ferdinand eigenlijk?"

„Een eekhoorn! kijk daar in dien grooten den,” riep Lous Lameris opeens zonder de vraag van haar zwager te beantwoorden, „daar, zijn staart kun je nog zien.”

Dominee Van Berkel was blijven staan en samen volgden ze de bewegingen van 't vlugge dier tot het plotseling in een boomtop verdween. Eindelijk gingen ze weer voort, maar de vraag bleef onbeantwoord.

In de achterhoede liepen Tom en Jan met den heer Gerritsen. Als gewoonlijk hadden de beide jongens zich van hem meester gemaakt.

„Nu niet lastig zijn,” had dominee Van Berkel in 't begin vaak gezegd, als hij zag, hoe de beide jongens den boschwachter als 't ware belegerden, maar deze beweerde steeds lachend, dat hij 't heel gezellig vond en dus liet dominee Van Berkel hen begaan.

„Ik had gedacht morgen allen uit te noodigen het kasteel te bezichtigen, 't is in vele opzichten een eigenaardig gebouw, de toren alleen is driemaal verwoest en werd telkens weer opgebouwd.” Hij praatte rustig voort en scheen niet te merken, dat Tom en Jan blikken van verstandhouding wisselden.

Het kasteel bezichtigen, nu zouden ze de gang natuurlijk ook zien. Tom moest zekerheid hebben:

„Zouden we dan ook de gang kunnen zien waar u laatst van vertelde?” zei hij zoo onverschillig als 't hem mogelijk was, om toch vooral niet te verraden, hoe veel hem gelegen was aan het antwoord.

„Zeker, maar je moet je niet te veel er van voorstellen, er is niet veel moois aan. In een muffen

kelder is de toegang, dan volgt door een zware deur de gang, die slechts kort is, ik heb haar trouwens nooit nader bekeken, ik had aan de lucht al genoeg."

Nog heel wat vragen had Tom daarna te doen, terwijl hem maar steeds door 't hoofd ging: morgen 't kasteel zien. Als hij Jan nu alleen had, dan konden ze plannen maken. De fortuin was hun gunstig.

„Mijnheer Gerritsen, mijnheer Gerritsen. Ziet u eens, hoe heet deze plant?" Frits, Hans en Wil, die voor hen uit hadden geloopt, waren blijven staan om hen op te wachten.

„'k Geloof, dat ze behoort tot de nachtschade-planten, de bloesem lijkt op dien van den aardappel en de vrucht is ook dezelfde als de groene bolletjes aan de aardappelplant," zei de boschwachter, terwijl hij de bloem nauwkeurig bekeek. Tom en Jan wachtten den verderen uitleg niet af, maar liepen samen door.

„Denk je, dat je Vader 't goed vindt, dat we het kasteel gaan zien?"

„Stellig," zei Tom beslist, „maar hoe komen we in de gang en hoe vinden we uit in welke richting hij loopt?"

„Als we er maar eenmaal in zijn, kunnen we een plattegrond teekenen en de richting bepalen, waarin we moeten zoeken, om het eindpunt in 't bosch vast te stellen."

Dominee Van Berkel nam met veel genoegen de uitnodiging om het kasteel te bezichtigen aan. Al op de wandeling naar Oom Ferdinand hadden ze hem over 't plan gepolst, want Tom had geen rust voor hij zeker wist, dat Vader geen bezwaren had.

De ontvangst in 't groote doktershuis was heel hartelijk geweest. Oom Ferdinand stond hen al aan 't tuinhek op te wachten en leidde zijn gasten vroolijk

naar binnen. Truitje die eerst wel tegen zooveel drukte had opgezien, kreeg zelf plezier bij al die vroolijke uitgelatenheid. Vooral toen Frits, die toch al een wit voetje bij haar had, met een servet over zijn arm hielp tafeldienen, keek ze zoo glunder, als Oom Ferdinand haar in al die jaren nog niet gezien had, zooals hij zacht aan Tante Louś, die naast hem zat, vertelde. Maar, toen Frits de groote schaal met pannekoeken op een hand liet balanseeren, werd het haar te machtig en kwam ze tusschenbeiden. Het was anders een dag vol afwisseling. Het begon al toen het kleine dienstmeisje, binnenkomende, struikelde en het heele blad met koffiekopjes liet vallen.

„Gelukkig leeg,” constateerde Oom Ferdinand kalm.

„Maar één kapot,” zei zenuwachtig de pechvogel.

„Tel de oortjes,” commandeerde Truitje streng, die op 't gerinkel was komen aansnellen, „zooveel scherven en dat van één kopje!”

Het onderzoek bracht drie oortjes aan 't licht.

„Dan zul je er wel drie gebroken hebben,” zei Truitje boos, waarop Oom Ferdinand, die 't nu genoeg vond, met veel tact zijn huishoudster naar de keuken deed terugkeeren en de ongeluksvogel, die als een espenblad trilde, zooveel koekjes toestopte, dat het wel leek of het een verdienste was, zoo je „entrée de chambre” te maken. Want Oom Ferdinand was in geen stemming om zich iets aan te trekken, hij vond het heerlijk, dat zijn huis weerklonk van vroolijke stemmen, dat Tom en Jan in een oogwenk in de hooge denneboomen achter in den tuin zaten en daarna samen een onderzoek instelden, of de frambozen en kruisbessen wel zorgvuldig afgeplukt waren. Hij wandelde met Tante Lous en Vader door den

tuin, vertellend van zijn tomaten-kwekerij en van de groote pompoenen, die hij dit jaar gezaaid had. Over die pompoenen sprak hij later op den dag geheimzinnig met de beide meisjes, want telkens weer liepen ze samen langs de forsche planten en bekeken de groote vruchten, die onder de groene bladeren verscholen zaten.

Het was een dag van veel genot, alleen betreurden allen het, dat Moeder en de kleintjes niet mee konden genieten van alles. Onder al die drukte door vonden de beide jongens telkens nog gelegenheid samen over hun plan te spreken, maar toen ze na den eten naar huis liepen in den vallenden avond, terwijl het tusschen de boomen zoo geheimzinnig duister was, zwegen ze er over.

„'t Is net of er telkens iets aankomt,” zei Tom op eens, „en als je dichter bij bent, is 't een boom of struik.”

„Ja, wat dacht jij,” had Frits, die de opmerking hoorde, spottend gezegd, „dacht je, dat er een verdwaalde ridder zou staan? 't Zal hier anders vroeger wel drukker zijn geweest, misschien is er wel eens een slag geleverd. Bestaan er geen boeken over, mijnheer?”

„Zeker,” antwoordde de boschwachter, „maar de baron heeft ze in zijn bibliotheek, die niet toegankelijk is. Er zijn verschillende boeken met allerlei wetenswaardigheden over 't kasteel, men zegt zelfs dat het een spook heeft,” vervolgde hij op geheimzinnigen toon.

„Nu maak je het al te bont,” zei dominee Van Berkel lachend, „de meisjes worden al bleek van schrik. Steun maar op mij, heldinnen,” en ze bij den arm nemend, liep hij vroolijk met hen voort.

Frits wandelde nu met den boschwachter. Zijn belangstelling was gewekt en hij wilde nog allerlei hooren.

Zwijgend gingen Jan en Tom naast elkaar voort, ze waren blij, dat ze, toen Oom Ferdinand, die met Tante Lous voorop had geloopt, weer huiswaarts keerde, zijn plaats konden innemen.

VIII.

't Was een uitgezochte dag, toen het voorgenomen bezoek aan 't kasteel zou plaats hebben, allen waren van de partij, ook Snip en Puck. Langzaam liepen ze de verschillende zalen door, die meest vol ouderwetsche wapenen en andere oudheden waren. Ze klommen tot boven in den toren en probeerden om beurten door de nauwe schietgaten naar buiten te kijken. Eindelijk werd de terugtocht ondernomen.

„Is er geen man in?” vroeg Puck, toen ze langs een geheel complete wapenrusting gingen, die aan 't eind van een zaal was opgesteld. Ze vond het een beetje griezelig en was niet tevreden voordat Moeder haar alles had uitgelegd en toen de heer Gerritsen, die hen rondleidde, het vizier opsloeg, kreeg ze plezier er in en wilde wel eens den helm opzetten.

„'t Is toch mooi onderhouden,” zei dominee Van Berkel bij 't verlaten van de zoogenaamde ridderzaal. „Nog meer te bezichtigen?” vroeg hij verbaasd, bemerkende, dat de boschwachter een zijgang insloeg.

„U wilt toch den kelder wel zien met de onderaardsche gang, waardoor eens de geheele bezetting ontvluchtte? Hij loopt onder de slotgracht door, 't is een van de groote merkwaardigheden.”

Al pratende was de boschwachter hem voorgegaan

en daalde het eerst in den kelder af, allen volgden behalve Moeder, die liever met Puck boven bleef.

„'t Is hier muf,” zei Willy, de vochtige kelderlucht opsnuivend, „werden hier nu de gevangenen bewaard?” vroeg ze nieuwsgierig, terwijl ze het luikje in de zware eikenhouten deur bekeek.

„En 't was een veilige bewaarplaats, zie eens hoe dik de muren zijn,” antwoordde de boschwachter. „Hier is de gang,” vervolgde hij een klink oplichtend, waardoor de deur knersend openging, „pas op, 't is er donker, val niet,” ging hij voort, toen Frits de gang in liep.

„Dus weet men niet, waar hij eindigt?” vroeg Frits, nadat hij nieuwsgierig de donkere ruimte in oogenschouw nam.

„Neen, zij loopt maar kort door, dan is zij ingestort en 't puin heeft alles afgesloten.”

„Als ik de baron was, liet ik dat opruimen, wie weet hoeveel schatten er achter verborgen liggen,” zei Frits, in den kelder terugkeerende.

Jan en Tom hadden zwijgend in een half donkeren hoek 't gesprek aangehoord. Nu of nooit dachten ze, mogelijk merkte niemand het op, dat ze achterbleven. Druk pratend gingen de anderen weg. Tante Lous vroeg nog naar het luikje in de deur en Oom Ferdinands zware stem antwoordde, maar dat konden ze al niet meer verstaan, de kelderdeur sloot zich reeds.

„Er is een klink aan den binnenkant, 'k heb het zelf gezien,” fluisterde Tom, toen Jan wilde terugloopen, „wacht even, dan steek ik de kaars aan.” Even later lichtte het kleine lantaarntje flauwtjes in 't rond.

„Maak nu het touw vast,” zei Tom. Jan bukte zich. „'t Is om in elk geval den weg terug te vinden, als

we mochten verdwalen," had Tom gezegd, toen ze samen hadden vastgesteld, wat ze mee moesten nemen. Omzichtig maakte hij het eind van het kluwen aan een uitstekenden spijker van de deur vast, terwijl Tom hem met het lantaarntje bijlichtte.

„Zouden we wel doorloopen?" vroeg Jan. Nu ze daar zoo alleen in den hollen kelder stonden, leek hun plan hem niet zoo aanlokkelijk meer als bij hun vele besprekingen. „Wie weet, wat er gebeurt."

„Wat zou er gebeuren," zei Tom, „als we terug willen gaan, winden we het kluwen op, en komen weer op dit punt uit," en Tom wist zoo overtuigend te spreken, dat Jan zich gewonnen gaf en moedig voortstapte.

„Hier moet ergens de toegang naar den onderaardschen weg zijn," zei Tom, zijn eene hand gleed langs den vochtigen wand, terwijl hij met de andere het lantaarntje in de hoogte hield. Daar voelde hij de deur en eenige oogenblikken later stonden ze in een vrij nauwe gang.

„Nu de steenen er tegen, anders valt de deur dicht," zei Tom, die aan alles bleek gedacht te hebben, terwijl hij uit zijn wijde blouse een grooten kei te voorschijn haalde. Tastend gingen ze nu voorwaarts, met het kleine lantaarntje, dat alleen de naaste omgeving bescheen, bijlichtend. Het loopen viel niet mee in 't half donker, terwijl ze telkens met de voeten moesten voelen naar een mogelijke oneffenheid in den bodem.

„Hier is de instorting," zei Tom, terwijl hij bleef staan voor een hoop steenen, die hun den weg versperde. „'t Is in de richting van 't dennenbosch. We moeten dus al onder de gracht door zijn gegaan."

„Verbeeld je, dat het gewelf nu instortte. Toe laten we teruggaan,” zei Jan, angstig opkijkend naar de lage bedekking boven hen. Hij vond het heel griezelig; de stilte, door geen geluid verbroken, en de diepe duisternis, waarin hun kaarsje slechts zoo weinig licht gaf, bekleemde hem. Tom gaf toe, al wilde hij 't niet bekennen, hij was ook bang. 't Was er zoo heel eenzaam. 't Beste zou zijn nu om te keeren, ze wisten in elk geval de richting van de gang. Voetje voor voetje liepen ze terug, de steenen waren hier erg ongelijk. Een zekere onrust was over hen gekomen, ze kregen 't gevoel, alsof er iets achter hen was. Of ze te haastig waren in hun angst om spoedig in het daglicht te zijn, ze wisten het niet, maar plotseling struikelde Tom, viel en . . . ze stonden in 't pikdonker.

„Heb je je bezeerd, Tom?”

„Neen, niet erg, maar 'k ben de lantaarn kwijt.” Voorzichtig voelde hij met zijn hand over de ongelijke steenen. 't Was een angstig oogenblik, nu ze daar in 't volslagen donker stonden.

„Blijf stil staan, ik moet haar hier vinden,” zei Tom en ijverig tastte hij in 't rond.

„'k Heb haar,” riep hij in eens bijna triomfantelijk. Er waren misschien enkele minuten verlopen sinds zijn val. Maar 't leek hun, of ze uren in 't donker hadden staan grabbelen.

„Heb je den draad, als we nu langzaam opwinden, komen we weer in den kelder.” Voorzichtig wond Jan het kluwen op, dat ze den vorigen dag uit Moeders naaidoos hadden genomen, terwijl Tom met de lantaarn lichtte.

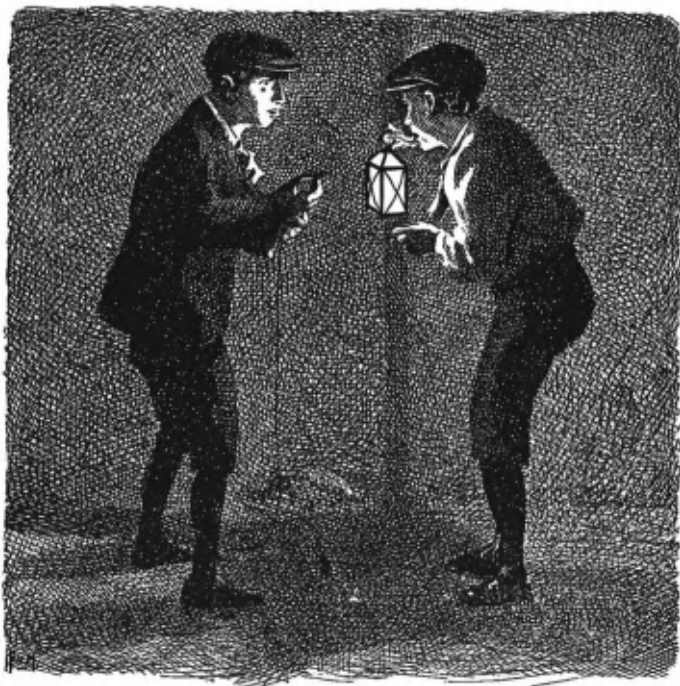
„Hij zit vast,” zei Jan in eens.

„Dan zijn we er zeker,” antwoordde Tom.

„Dat kan toch niet. 't Was eerst veel verder, we zijn de steenen ook nog niet voorbij.”

„In elk geval voorzichtig aan,” zei Tom, maar hij had de woorden nog niet uitgesproken of hij bleef staan van schrik.

„Hij geeft weer mee,” had Jan gezegd en . . . „hij is los, ik heb hier 't eind van den draad.”

„Afgebroken!” stotterde Tom, toen zweeg hij, 't leek hem te verschrikkelijk om waar te zijn. Hoe zouden ze nu den uitgang vinden? Langs den muur loopen en voelen tot ze de deur vonden? Maar dat zou veel

tijd nemen, zou hun kaars 't zoo lang uithouden?

„Langs den kant loopen,” zei hij na eenige oogenblikken, met een stem die hem zelf vreemd in de ooren klonk.

„Als we den weg eens niet terugvonden en niemand weet, waar we zijn, ze zullen ons hier nooit vinden,” en Jan huiverde bij de gedachte, wat hun zou wachten, als ze zonder het te weten in een zijgang geraakten en den kelder niet weer bereikten. Ze waren stil blijven staan, geen van beiden dorst door te loopen, bang de juiste richting te verliezen.

„Ik meende zoeven licht te zien,” zei Tom aarzelend, „maar 't kwam van een heel anderen kant, dan waar de deur naar mijn berekening zijn moet.”

„En die laat ook geen licht door, in den kelder er achter was 't donker.”

„En toch zag ik licht,” zei Tom beslist.

„Houd dan de lantaarn tegen je aan,” zei Jan in eens weer moed vattend nu hij meende, dat er kans op redding was. Tom deed wat hij vroeg, en Jan liet zich op den grond vallen en keek onderzoekend in 't rond, maar geen lichtpuntje was er te ontdekken.

„Laten we terug gaan, we zijn nog niet ver van de plaats, waar ik viel, daar heb ik 't licht stellig gezien.”

Zonder een woord te spreken liepen ze voorzichtig terug, geen van beiden wilde den ander zijn angst vertellen en bovendien hun stemmen klonken zoo vreemd in de onderaardsche gang, dat ze vanzelf fluisterend spraken, waardoor alles hen nog schrikwekkender leek.

„Hier was het,” zei Tom, die voorop liep, stilstaande, zijn lantaarn in de hoogte houdend, zoodat ze de omgeving meer verlichtte. „'t Was bij dezen steen, daar

struikelde ik over, houd jij nu de lantaarn, Jan, dan zal ik kijken. Ik lag zoo," en Tom liet zich voorzichtig op zijn pijnlijke knie zakken. Aandachtig tuurde hij in alle richtingen, 't was hun laatste redmiddel, de kaars was voor 't grootste gedeelte opgebrand. Wat het zijn zou, als het schijnsel, dat hij meende gezien te hebben, geen uitgang bleek te zijn, dorst hij zich niet in te denken.

„Daar zie ik 't weer, kijk daar," riep hij Jan toe, „maar 't lijkt wel in de hoogte te zijn." Jan blies de lantaarn uit en knielde naast hem neer. Ook hij zag het flauwe schijnsel in de verte.

„O Tom, als 't eens geen uitgang is, zouden we dan doodhonger en, zonder dat iemand het wist?"

Tom antwoordde niet, hij voelde zich ook angstig. Niet toegeven, dacht hij, dan is 't heelemaal mis. Voorzichtig liep hij, de lantaarn in de hand, in de richting van 't licht, terwijl Jan hem op den voet volgde.

„'t Is een heel andere weg, deze stijgt bepaald," zei Tom na een poos. Hij had een gevoel, alsof hij doodmoe was, een beklemming was op hem gevallen. 't Leek wel of ze al uren lang samen zoo zwijgend naar boven liepen, voortdurend in angst, dat ze op den vochtigen bodem zouden uitglijden en de lantaarn verliezen. „Ze is bijna uitgebrand," zei Tom, nog eens de stilte verbrekend, hij kon het niet langer uithouden, dat Jan zoo zonder een woord te spreken achter hem liep.

„En wat dan?" zei Jan met gesmoorde stem, hij kon zijn tranen bijna niet meer bedwingen; plotseling maakte de gang een bocht, hij liep hier dood, maar schuin naar boven waren eenige treden in den steenwand uitgehouwen. Daar boven zagen ze de blauwe lucht.

„Gered,” riep Jan met een diepen zucht van verlichting. Hij klom het eerst naar boven, Tom vlak achter hem. Nog een enkele tree en . . . ze waren midden in 't bosch en voor hen stond . . . de boschwachter.

„Hoe komt u hier?” stamelden de jongens, ze waren te verward om verder iets te zeggen, de overgang was te groot. Langzamerhand begon de waarheid tot hen door te dringen. „Wist u dat we achterbleven?”

„Ik wist alles,” zei de boschwachter, „dacht je dat ik je anders alleen in den kelder had gelaten? Ik heb ook het luik opgelicht, toen ik meende dat jelui genoeg avonturen hadden beleefd.” Nu eerst zagen de jongens het zware luik, dat, weggeschoven, een groote opening vrij liet. Daardoor viel het licht naar beneden, dat hun in de gang den weg had doen vinden.

„En de anderen?” zei Tom, die het eerst weer tot zichzelf kwam.

„Die weten niets,” zei de boschwachter lachend, „en zullen we ook niets vertellen. Ze denken dat jelui het bosch ingegaan zijn. Alleen je Vader, Tom, vermoedt de waarheid. Maar nu geen avonturen meer verzinnen, trouwens voorloopig zal de lust er toe wel minder zijn geworden.” Onderwijl bukte hij zich om het luik zorgvuldig te sluiten, de heesters, die het bijna geheel verborgen, ter zijde buigend.

Verwonderd keken de jongens rond, nu eerst kwamen ze er toe de omgeving op te nemen. Ze hadden het laatste half uur ook zooveel ondervonden, ze waren er nog half versuft van.

„We zijn achter in het park en zullen gauw de anderen opzoeken, ik heb hen bij de boerin verlaten,”

zei de boschwachter, hun vragende blikken beantwoordend.

Even later zaten de jongens bij een glas versch gemolken melk in de woonkamer der boerderij.

„Ze is nog warm,” zei Tom, gretig drinkend.

„Dat smaakt goed, als je in de kou bent geweest,” lachte de boschwachter, terwijl hij dominee Van Berkel een knipoogje gaf, maar de jongens keken hem zoo smeekend aan, dat hij gauw over iets anders begon.

„Eén ding staat vast,” zei Jan toen ze zich dien avond uitkleedden, „k zoek nooit meer in oude kelders naar verborgen gangen.”

„En ik ook niet,” stemde Tom van harte toe.

IX.

Zonder ophouden tikte de regen tegen de ruiten van Vredebest. Met een mistroostig gezicht zat Willy voor 't raam en keek naar de boomen in 't bosch, die van 't water stonden te druipen, naar den grond, waar zich steeds grootere plassen vormden en naar de loodgrijze wolken, die niets anders van plan schenen dan water, veel water naar beneden te laten plensen.

„Is er iets vervelenders denkbaar, dan een regendag in 't bosch?” zei ze, terwijl ze met een zucht het gezicht afwendde van den troosteloozen regen buiten en de kamer in keek, waar Hans met de kleintjes bezig was erwten te doppen.

„Ik houd wel van regen in den zomer,” zei Hans, „tenminste als 't niet te lang duurt, dat tikken van de

regendroppels op de bladeren is zoo'n gezellig geluid." „Je bent ook de volmaaktheid in hoogst eigen persoon," zei Willy geprikkeld, „k geloof dat jij alles prettig vindt."

„Kom ons helpen," zei Hans, geen notitie nemend van Willy's korzelige opmerking, „we kunnen best een hulp gebruiken, 't lijkt wel of Oom Ferdinand denkt, dat we inkwartiering zullen krijgen," vervolgde ze terwijl ze haar handen liet glijden door de gedopte erwten, die ze in een kom op haar schoot had, „en we zijn maar een halve huishouding."

„Vader en Moeder treffen 't ook niet, de heele week mooi weer en net vandaag regen, regen en nog eens regen," zei Willy, terwijl ze op stond en op een bankje naast Hans ging zitten.

't Was ongeveer een week geleden, dat dominee Van Berkel op een morgen aan 't ontbijt had gezegd:

„Nicht Net wordt 20 Augustus tachtig jaar, hoe zou je 't vinden, als we er samen dien dag heen gingen, Freddy?"

„En de kinderen?" vroeg Moeder, terwijl ze Tante aankeek.

„Ik ben naar de bibliotheek, het treft slecht," zei deze, den blik van haar zuster dadelijk begrijpend. „Maar de kinderen zijn al zoo groot, Frits kan best voor 't huis zorgen, Willy en Hans de huishouding doen en op de kleintjes letten en de jongens passen op elkaar. Is 't niet zoo?"

„O best, Tante, heusch, Moeder, u kunt gerust uitgaan," klonk het in koor.

„Ik kan ook best voor me zelf zorgen," had Snip met haar hoog stemmetje geroepen, „ik word in Maart al tien jaar."

„Wel ja, zeker,” zei Tom, „en voor 't huis en eten er bij.”

„Stilte, jongens,” commandeerde Vader, een kibbelpartij ziende aankomen. „'t Begint al goed, als 't zoo ook gaat als Moeder en ik weg zijn . . .”

Maar 't eind was geweest, dat Vader aan nicht Net hun bezoek had aangekondigd. Nicht Net was het eenige familielid van Vaders kant, die de oude dame steeds trouw opzocht als hij in haar buurt kwam, maar samen met Moeder was hij er nu in geen jaren geweest. Daarom had deze dan ook al haar bezwaren, en die waren er vele, op zij gezet en samen waren zij dezen morgen op reis gegaan. 't Was toen droog geweest, maar 't had al erg bedreigd en 't was niet bij dreigen gebleven, de wolken hadden zich meer en meer samengepakt en nu regende het al sinds 't ontbijt.

Het trof al bijzonder slecht. Tom en Jan zouden gaan visschen, Frits met den heer Gerritsen een lange wandeling maken om op stroopers en lijsterstrikken te loeren en de meisjes waren van plan na 't eten met Snip en Puck naar de zanderij te gaan, een geliefkoosde plaats van de kleintjes, die er prachtig in 't zand konden spelen, terwijl in de onmiddellijke nabijheid gelegenheid was de hangmatten op te hangen. En nu leek het wel of de regen al die plannen zou doen vervallen.

„'t Is best weer om te visschen,” zei Tom, die al den heelen morgen met Jan bezig was het vischtuig in orde te maken. „Met regen komen de visschen naar boven en krijg je makkelijk beet.”

„'k Dacht juist als de zon scheen,” zei Hans, „dan krijgen ze 't benauwd en willen lucht happen. Maar toe, Tom, ga nu eerst de aardappels schillen, je weet

we houden niet van ziende aardappels op tafel," vervolgde Hans, die, omdat ze de oudste was, de huishouding waarnam.

„Ik weet een raadsel," zei Snip. „Wie heeft oogen en kan niet zien?"

„Ik weet het," zei Jan, „een aardappel."

„Hoe weet je dat zoo ineens?" zei Snip, verbaasd dat haar raadsel zoo gauw gevonden was.

„Nogal logisch," zei Jan, „en Hans zei toch: ik houd niet van ziende aardappels."

„'t Is een leuk raadsel, Snip, je moet het onthouden en morgen Moeder laten raden, maar dan niet opgeven als er aardappelen geschild worden, dan raadt Moeder 't misschien ook zoo gauw," sprak Hans vriendelijk.

Eindelijk was alles voor 't eten gereed, de aardappels stonden keurig geschild. Voor 't gemak hadden Tom en Jan het emmertje met water buiten in den regen gezet en op de beurt mikten ze de geschilde aardappels er in.

Met moed begonnen ze weer aan 't vischtuig. „Je zult zien alles loopt tegen," zei Tom ongeduldig aan een touwtje trekkend; „als Moeder weg is, gebeuren er altijd ongelukken."

„Nu niet zoo somber," zei Willy, „Moeder gaat nooit uit, hoe weet je 't dan van die ongelukken?"

„Maar toen Moeder verleden jaar naar Groningen was, viel Snip van de trap en Puck rolde achterover in de waschtobbe."

„Gelukkig dat er hier geen trap en geen waschtobbes zijn," zei Willy opgewekt, „toe Frits, help jij Tom eens even."

„Wat mankeert er aan?" vroeg deze den hengel

inspecteerend, „o 'k zie het al, de dobber zit niet goed. Ziezoo, dat is al weer klaar.”

„Het eten ook, kom jelui gauw,” vroeg Hans, „en de lucht klaart op, 't wordt vast mooi weer.”

Hans' voorspelling kwam uit, toen de werkzaamheden na 't eten waren afgelopen, scheen de zon vroolijk en vertrokken Tom en Jan, met veel vermaningen van Willy, in gezelschap van Snip. Eigenlijk vond Willy 't maar half goed, dat Snip met de jongens meeinging. Ze vatte zoo licht kou, vooral als ze natte voeten kreeg, maar van den anderen kant, 't was zoo makkelijk zonder haar naar 't bosch te gaan. Snip vroeg altijd om hulp bij haar spel en dan kwam er van lezen weer niets en Willy was juist midden in „Ivanhoe”; 't was zoo'n spannend gedeelte. De verleiding was groot haar te laten gaan; 't was warm weer en als de jongens goed op haar pasten kon het best. Willy legde de stem van haar geweten die haar herinnerde, hoe voorzichtig Moeder steeds met Snip was en hoe Moeder haar dezen morgen nog had vermaand vooral op de kleintjes te letten, het zwijgen op, het boek . . .

„Toe dan maar,” had ze eindelijk gezegd, „maar goed voor haar zorgen en niet in 't water loopen.” Zoo waren ze ten laatste met z'n drieën vertrokken, Snip innig-gelukkig met een trotsch gezicht het emmertje met vischaas dragend.

„Je hadt het niet moeten doen, Willy, je Moeder zou 't zeker niet goed vinden,” zei Hans, terwijl ze het drietal nakeek.

„Och, zanik niet, 'k ben blij dat we haar kwijt zijn.”

Hans antwoordde niet, maar ging zwijgend voort de hangmatten, boeken, schepjes en vormpjes, die

ze mee moesten nemen, klaar te leggen. Frits was al dadelijk na tafel weggegaan, ze sloten dus Vredesbest en legden den sleutel op de gewone plaats in een holte van den grooten beuk voor 't huis.

„'t Is gelukkig niet ver,” zei Willy, „wat is het drukkend warm, er komt vast onweer, weet jij waar ze visschen?”

„Niet beter te weten in den poel, waar ze altijd gaan,” zei Hans kortaf, ze kon het niet zoo dadelijk van zich afzetten, dat Willy straks zoo onaardig was geweest. Willy deed of ze 't niet merkte en liep onverstoorbaar voort. Bij 't bosch gekomen, bond ze dadelijk haar hangmat vast en vlijde zich met een innig gevoel van welbehagen er in.

„Een knappe, die er me uit krijgt,” zei ze haar boek openslaande en zich in haar lectuur verdiepend. Ze was dol op lezen en als ze eenmaal in een boek was, vergat ze alles om haar heen tot groot verdriet van haar moeder.

Ook Hans sloeg haar boek op, maar telkens liet ze 't in haar schoot vallen en tuurde naar 't stukje van den hemel, dat ze door de boomtoppen kon zien.

't Was drukkend warm, de lucht scheen meer en meer te betrekken, steeds donkerder grijs werden de wolken.

„Zouden we niet naar huis gaan, Wil, we krijgen vast onweer,” zei ze na eenigen tijd.

„Ja”, zei Willy, haar lectuur voortzettend.

Met een zucht liet Hans zich uit haar hangmat glijden. Als Willy eenmaal las, kreeg je voor niets gehoor. Ze begon de koorden van haar hangmat los te maken en rolde haar op. Puck, die in de buurt ijverig zat te scheppen, kwam bij haar staan.

„Gaan we naar huis, Hans? mijn berg is nog niets hoog.”

„Ja, er komt regen, Puck. Neem maar gauw je schep en emmertje. Toe Wil, we moeten nu heusch gaan,” maande Hans nog eens. Als eenig antwoord liet Willy zich langzaam al lezende op den grond glijden; ze merkte niet eens, dat haar vriendin de hangmat losmaakte, samenrolde en eindelijk alles op haar rug hing. Juist was ze hier mee klaar, toen een felle bliksemstraal de lucht doorkliefde, bijna onmiddellijk gevolgd door een rommelenden donderslag. Verschrikt keek Willy van haar boek op en liep haar vriendin achterna, die haastig met Puck aan de hand voortsnelde.

„Waarom heb je me niet gewaarschuwd, dat je wegging?” vroeg ze.

„Alsof ik het laatste kwartier iets anders deed, maar je wou niet luisteren, je hadt natuurlijk je boek,” zei Hans zonder naar Willy om te zien.

Het lichten was niet van den hemel, de donderslagen volgden elkaar angstig snel, terwijl de regen neerplaste. Als de jongens nu maar op Vredebest zijn, dacht Hans telkens; zoo vlug als ze met het oog op Puck kon, holde ze voort. Daar lag Vredebest, geen jongens. Willy was haar voorbijgesneld en liep naar den hollen boom; de sleutel lag nog op dezelfde plaats, waar ze hem een uur geleden neerlegden. Ze was doodsbleek geworden, met moeite opende ze de deur; den heelen terugweg had ze zich verweten, dat ze Snip met de jongens had laten trekken. Nu hield ze 't niet langer uit:

„Wat ben ik toch een naar spook, Moeder heeft zoo gezegd, dat ik goed op Snip moest passen: O Hans, ze zullen toch geen ongeluk gekregen hebben,

als ze eens door den bliksem getroffen zijn?" zei ze angstig, in snikken uitbarstend.

Willy's tranen deden bij Hans alle boosheid verdwijnen, ze sloeg de armen om haar heen en sprak haar geruststellend toe: „Laten we nu gauw onszelf

en Puck verkleeden, dan zijn we klaar als ze komen. Onderwijl leg ik voor de jongens droog goed neer, want ze zullen ook wel druipnat zijn," besloot ze, Willy een hartelijken zoen gevend.

Een kwartier later was alles gereed, maar nog

geen jongens. Het onweer was onderwijl bedwaard, na eenige harde slagen, die Willy's hart deden ineenskrimpen, was het steeds in hevigheid afgenomen.

„Ze hebben zeker ergens geschuild,” zei Willy, die aan de deur stond uit te kijken. „Daar heb je ze! zie ze druipen!” riep ze ineens. Hans kwam haastig aanloopen.

„O, ridders van de droevige figuur, kom dadelijk binnen,” riep Hans het druipnatte drietal toe. „Trek gauw je schoenen uit en dan je verkleeden. Hier Snip, ik zal jou een, twee, drie in bed helpen. Wil, jij zorgt wel voor de kwast, het water staat op.” Gehoorzaam volgden Tom en Jan Hans naar binnen, ze hadden er op gerekend, danig onder handen te worden genomen over hun uitblijven in 't onweer, 't viel dus nogal mee. Alleen Snip stribelde tegen. „Waarom moet ik nu naar bed? 'k Mankeer niets, een nat pak! 't zou ook wat!”

Maar Hans wist haar al helpende te bepraten. „Je zou ziek kunnen worden en wat zou je Moeder dan ongerust zijn. Je weet hoe gauw je kou vat. En wat hindert het eigenlijk, 'k laat de deur open, dan is 't net of je bij ons zit en je boterhammen krijg je op bed. Hier juffrouw, 'k zal je eens opknappen,” zei ze, toen ze Snip, na haar flink afgedroogd te hebben, in haar bed had gestopt.

„Hier, trek mijn kimono over je nachtpon aan, dan ben je een kleine chinees met een natten staart,” zei ze lachend, terwijl ze het lange, blonde haar zoo goed mogelijk vlocht.

„En nu opbiechten,” zei Hans, toen de jongens na zich verkleed te hebben, weer te voorschijn kwamen, „waarom gingen jelui niet dadelijk naar huis, toen

de lucht zoo betrok? We hebben erg in angst gezeten, vooral Willy," vervolgde ze met een knik naar haar vriendin, die bedrijvig heen en weer liep, om de kamer een ordelijk aanzien te geven.

„'t Zou ook wat," zei Tom kwasi onverschillig, „zoo'n beetje regen."

„Neen, niet zoo'n beetje regen, je weet best, dat Snip er niet tegen kan, haar voeten waren kletsnat, toch zeker niet alleen van den regen."

„Ze is met haar voeten in de sloot gevallen, ze wou den hengel grijpen en toen gleed ze uit," zei Tom, die begreep, dat het het beste was alles te bekennen.

„'k Dacht het wel," zei Hans, „en je hadt nog wel beloofd op haar te passen, anders hadden we 't nooit goed gevonden, dat je haar meenam, wat zeg jij, Willy?"

Willy keek stil voor zich uit, ze had Snip niet moeten laten gaan, Moeder had ook nooit haar toestemming gegeven, maar 't was om te kunnen lezen, Snip zeurde altijd zoo bij 't spelen en ze wilde eens flink opschieten in haar boek en dat kon je nooit als Snip er bij was. 't Was alles even ellendig vandaag, zelfs met Hans had ze ruzie gehad.

„Zou ze ziek worden?" Tom vroeg het zacht, omdat de deur naar de slaapkamer openstond, maar Willy hoorde het wel, ze schrok er van, aan die mogelijkheid had ze niet eens gedacht, alleen aan wat Moeder zou zeggen.

„'k Denk het niet," hoorde ze Hans antwoorden, „'t is zulk zacht weer, als ze maar niet geschrokken is van dien val. Hilde ze erg?"

„Niet erg, Jan beloofde haar den diksten visch en toen was ze dadelijk stil. 't Begon eerst zoo mooi,

we hadden telkens beet en hebben veel visch gevangen," zei Tom met een weemoedigen blik naar 't emmertje, dat vergeten in een hoek stond.

„Hoe konden jelui ook zoo slecht op haar passen, Snip is nog klein." Toen vervielen ze allen in stilzwijgen.

„Wat is hier te doen?" 't Was Oom Ferdinand, die geheel onverwachts binnentrad.

„Jelui zit zoo stil bij elkaar, 'k dacht eerst, dat de vogels gevlogen waren." Met korte woorden vertelde Willy, wat er dien dag voorgevallen was. Oom Ferdinand hoorde haar kalm aan, een enkelen keer trok hij zijn wenkbrauwen hoog op en sprak toen: „Waar is de patiënt? Twee?" vroeg hij verwonderd, toen hij ook Puck in bed vond.

„Die houdt Snip gezelschap," legde Hans uit.

„Wel, wel, chinees, je ziet er nogal niet ziek uit, een warme kwast, een kruik en geen koorts," vervolgde hij Snips knuistje in zijn groote hand houdend. „'t Zal wel los loopen, hoor!"

„Kom aan, Hans, nu jij de boterhammen snijden en jelui helpt flink, hoor jongens! jelui hebt wat goed te maken; dan loop ik eens met deze jongedame 't bosch in, een flinke wandeling zal haar goed doen," zei hij vroolijk Willy's arm door den zijnen trekkend.

Haar heele hart stortte Willy uit, ze spaarde zichzelf niet. Oom Ferdinand liet haar kalm uitspreken, terwijl ze samen langs de boschpaden liepen en met volle teugen de frissche lucht inademden van een dennenbosch na regen. Heelemaal opgefleurd kwam ze een half uur later terug: Oom Ferdinand had er slag van zijn volkje aan te pakken. Op Vredebest vonden ze allen even opgewonden. „Frits is weg," riepen ze

hen bij aankomst toe. In 't eerst had niemand hem gemist, maar toen Oom met Willy weg was en Jan de tafel dekte, viel 't hem plotseling in, dat Frits niet thuis was gekomen. Dat gaf een ontsteltenis, alle mogelijkheden hadden ze opgenoemd, wat de onrust maar grooter deed worden.

„Kom, hij zal niet in zeven slooten tegelijk loopen,” zei Oom Ferdinand geruststellend.

„Maar wel in één,” klonk in eens een vroolijke stem en in de deuropening stond de heer Gerritsen met Frits, dien hij bij zijn kraag naar binnen duwde.

't Was Frits, maar in een zieligen toestand, bemodderd, nat, met sluik haar en vuil gezicht.

„Jelui schijnt het allen op 't water gemunt te hebben,” zei Oom Ferdinand lachend, „vooruit Frits, ga je verkleeden, terwijl mijnheer Gerritsen vertelt.”

Onder veel gelach kwam toen 't verhaal, waaruit bleek, dat Frits bij 't strikken uithalen een sprong te kort had genomen en in een sloot kopje onder was gegaan. 't Was een gelach en gepraat zonder einde, de boterhammen verdwenen evenals de melk, want allen hadden honger. En toen Oom Ferdinand later weer naar zijn patiënt ging kijken, vond hij haar, het leege bordje op het dek, diep in slaap evenals Puck.

„Ze slaapt vast,” stelde hij de meisjes gerust, „en nu allen naar bed, dan halen mijnheer Gerritsen en ik de reizigers.”

„Mogen wij niet opblijven, tot u terugkomt?” vroeg Willy.

Even zag Oom Ferdinand haar aan, was dat Willy, die zoo bedeesd vroeg: Mogen wij? Hij keek naar haar anders zoo vroolijk gezicht, dat er nu zoo vermoed uitzag. In eens begreep hij al den angst, dien

ze om Snip had uitgestaan. Vanmiddag in 't bosch was het niet tot hem doorgedrongen, dat ze 't zich zóó aantrok. 't Is misschien een goede les, dacht hij, maar toch een harde, en zijne stem klonk hartelijk, toen hij antwoordde:

„Dat moet ik je als dokter afraden, jelui hebt je dag wel gehad, eerst dien angst over de jongens, toen dat geval met Frits, ga liever kalm naar bed en morgen kun jelui

je avonturen vertellen. Je moet rekenen, Vader en Moeder zullen wel moe zijn en aan jelui verhalen zou niet gauw een eind komen."

Gehoorzaam gingen de meisjes naar bed, met een gevoel van ontspanning kroop Willy onder de dekens, nu merkte ze pas, hoe moe ze was. Maar toen Hans, die 't laatste klaar was, zich nog even over haar heenboog, om goeden nacht te zeggen, zei Willy, de armen om haar hals slaande:

„Ben je niet meer boos over vanmiddag? je hadt groot gelijk met Snip, had ik maar geluisterd, toen je raadde haar niet te laten gaan."

„Boos heelemaal niet, en Snip slaapt rustig, die is morgen weer klaar, slaap jij ook maar flink uit," en hartelijk gaf ze haar een nachtzoen, terwijl ze Willy moederlijk toestopte.

Aan 't ontbijt werd den volgenden morgen alles nog eens opgehaald. „'t Is goed, dat we 't niet wisten," zei Moeder, „want anders hadden we 't niet half zoo gezellig gehad bij Nicht Net."

„Gelukkig dat alles goed afliep," zei Vader, met zijn groote hand het vuistje van Snip bedekkend, die gezond en fleurig naast hem zat.

Zoo behoorde dan Moeders uitstapje weer tot het verleden. Niemand had Willy een verwijt er van gemaakt, dat ze zoo onvoorzichtig met Snip had gehandeld, maar zijzelf vergat het niet zoo spoedig. Het was een harde les geweest, die Willy niet vergeefs had geleerd.

X.

„Zult u 't heusch niet vergeten, Tante?”

„Neen, Tom, 'k zal er den heelen weg aan denken en van 't station regelrecht naar de Slotstraat gaan.”

Tante Lous zat in 't locaaltje, Tom stond er buiten. In haar hart had ze hem er van verdacht, alleen om haar geheugen te scherpen zich de warme wandeling naar de halte te hebben getroost. Maar terwijl ze naar zijn trouwhartig jongensgezicht keek, dat haar zoo opgewekt goeden dag knikte, verdreef ze die gedachte. Hij was toch altijd even hartelijk die Tom, al waren zijn pakken, wier oorspronkelijke kleur zelden te herkennen was, de wanhoop van zijn Moeder om de vele groote en kleine winkelhaken en al waren zijn handen meest „beschaduw’d”, zooals haar zwager vaak ironisch opmerkte.

„'k Zal heusch er aan denken,” riep ze hem nog eens zoo hard mogelijk toe, terwijl de trein zich voortbewoog. Tom knikte blij, de handen in zijn zakken, verliet hij fluitend het perronnetje.

„Ziezoo, dat is in orde, als ze 't nu maar niet vergeet,” dacht hij, den kortsten weg naar Vredebest inslaande. Overmorgen was het 31 Augustus en Tante, die voor de bibliotheek een paar dagen naar huis moest, had beloofd lampions, vuurwerk en Bengaalsch vuur mee te brengen. 't Was voor allen een diep geheim, behalve voor Frits, Jan en Tante, die hij noodzakelijk in 't plan hadden moeten inwijden. Terwijl Tom welvoldaan over zijn tocht naar huis liep, gaf Tante naar buiten starend zich aan haar gedachten over. Dat ze vroolijk waren, deden haar van pret tintelende oogen vermoeden. In eens barstte

ze in lachen uit, zoodat het oude vrouwtje, met wie ze de coupé deelde, haar verbaasd aankeek.

Wat had men haar al niet opgedragen! „Dus je wilt er wel voor zorgen?” had haar zuster gisteravond gevraagd, terwijl ze haar een papiertje in de hand stopte. „Ik heb er alles opgezet, vergeet je niets? 'k Wou Ferdinand en Gerritsen vragen op een klein afscheidsfeestje en omdat het op den 31sten valt, konden we wel wat nationaal zijn. Vergeet je heusch niets?”

Vanmorgen waren Wil en Hans geheimzinnig op den rand van haar krib komen zitten en fluisterend hadden ze haar opdracht gegeven.

„Vergeet u heusch niets — ? 't staat op dit lijstje.”

„'k Hoop het waar te nemen,” had ze geantwoord, de deken hoog optrekkend, om een verraderlijk lachje te bedekken. En nu Tom ook al met een lijstje. 't Was te dwaas en nog eens proestte Lous Lameris het uit.

„Juffer het schik,” zei 't oude menschje, „dat gaat zoo, als men jonk is.”

Ja, schik had Lous Lameris, terwijl ze de gewichtige papiertjes om beurten inkeek.

Ingredienten voor kabinetpudding; aardige bonbons rood, wit, blauw en oranje; een blikje piquante saus enz. enz.

„In de vertooningskist liggen Indische pakjes. Allebei meenemen en de Hollandsche maagd en een pakje voor een fee. U weet wel, in de kist, waar geen slot op is.”

Ja, dat wist ze nog wel, in die kist lag alles wat in den loop der jaren op vertooningen bij feestelijke gelegenheden was gebruikt en bij alle familiefeesten kwamen, tot groot vermaak der aanwezigen, de verschillende costuums op de proppen. Charades en

tableaux waren zeer geliefd bij de Van Berkels! Alsof ze die kist niet zou kunnen vinden! Zou er wel iets zijn, dat ze niet kon vinden in 't huis in de Slotstraat? „Vooraf veel sterretjes en een mooi rad, rood en groen Bengaalsch vuur.” In een papiertje waren eenige dubbeltjes gevoegd, zuinig opgespaard zakgeld van de jongens. „Bij Lammerts koopen”. Jawel, Lammerts welbekend, die gaf het zeker tegen inkoopsprijs, omdat ze voor de Van Berkeltjes kwam, die den ouden man al sinds jaren met hun klandisie begunstigen. „Ik zit er leelijk tusschen,” peinsde Lous Lameris, „natuurlijk ben ik weer de Hollandsche maagd en Hans en Wil Oost- en West-Indiën. Maar waar zouden ze het feeënpakje voor noodig hebben?”

'k Had wel mogen zeggen, dat ze me kwamen halen, overdacht Tante Lous, toen ze 30 Augustus weer naar huis reisde. Met moeite had ze plaats gekregen in de coupé met al haar pakjes en pakken, maar hoe ze ooit met alles op Vredebest kwam, was haar een raadsel. Eerst overstappen, dacht ze, terwijl ze alles om zich heen verzamelde, dit niet scheef, dat vooral niet laten vallen. 't Was het laatste station voor de halte Houthem. Eindelijk stond ze op 't perron.

„Locaaltrein Houthem achteraan,” galmde de conducteur. Ze had maar vijf minuten, haastig liep ze door.

„Kan ik je helpen, Lous? je bent zoo beladen.” 't Was Oom Ferdinand, die haar achterop liep.

„Dol graag,” zei ze, enkele pakjes hem overreikend, toen holden ze samen voort.

„Nog plaats?” 't Was de boschwachter, die 't portier openend, opgewekt binnenstapte.

„t Wordt een Vredebest hoekje,” zei Lous Lameris met een vroolijken lach.

Op Vredebest was alles dien middag ongekend rustig. Na het eten dat gewoonlijk om twee uur was afgelopen en „de onvermijdelijke vaat”, zooals Willy zei, waren de meisjes samen 't bosch ingeloopt. We zullen Tante halen, dan hoeft ze niet met onze pakken te loopen en merken de anderen niets, hadden ze samen overlegd. Langs een omweg bereikten de meisjes de halte, weinige minuten voordat de locaal-trein zou aankomen.

„Daar heb je Tom en Jan ook al, gauw; laten we achter de loods gaan staan.”

„En Moeder zit met Snip in de wachtkamer,” fluisterde Willy, die op verkenning was uitgegaan. „Moeder heeft er niets van gezegd, dat ze Tante ging halen. Snap je nu zoo'n algemeene liefhebberij in de warmte?”

„k Zie geen van de kinderen,” had Mevrouw Van Berkel dien middag tot haar man gezegd, nadat ze een oogenblik na tafel gerust had. „k Ga dan zelf Lous maar halen, let jij op Puck, Snip loopt met mij mee.”

„Wil ik niet gaan? 't is te ver voor jou,” zei dominee Van Berkel.

„t Is koel in 't bosch, neen 'k ga zelf, je hoofdpijn zou erger kunnen worden en je moet je sparen voor 't feest morgen.” En zoo waren Mevrouw Van Berkel en Snip naar de halte gewandeld.

De ontmoeting op 't perronnetje bij 't binnestoomen van den trein was merkwaardig, maar toen Tante Lous beladen met pakken en gevolgd door Oom Ferdinand en den boschwachter, die ook al pakjes

torsten, uit de coupé stapte, was de vroolijkheid algemeen.

„Wil ik jelui allen met 't rijtuig thuis brengen?“ stelde Oom Ferdinand voor.

„Met algemeene stemmen verworpen,“ lachte Frits, toen allen de voorkeur er aan gaven naar huis te loopen, waarop ze het dokterskoetsje, dat over den zonnigen straatweg verdween, een hartelijk „tot morgen“ nariepen.

Dien avond hadden er veel besprekingen plaats, waarbij Tante Lous door allen om beurten in 't geheim werd genomen.

„Jelui moet je combineeren,“ had deze geraden, „ik weet alle plannen, het gaat best,“ en onder den ouden eik bij Vredebest werd het programma voor den volgenden dag vastgesteld.

„Zes uur aubade,“ begon Frits.

„Spaar me,“ riep Tante kwasi verontrust.

„Neen, Frits, stellig niet voor halfacht, we slapen morgen uit.“ Na lang overleggen waren ze 't eindelijk over alle punten eens en gingen met 't oog op den grooten dag tijdig naar bed.

Een heerlijke warme dag. Een echt oranjezonnetje, vond Frits, die al vroeg was opgestaan en doodstil om niemand te wekken naar buiten was gesloopen. Hij hield ontzettend veel van zulke feestjes en wilde op zijn eentje nog eens nagaan, of alles wel in orde was.

„Ben je al op?“ 't Was Willy, die met een emmer boontjes uit 't keukentje kwam.

„Van 'tzelfde,“ zei Frits kalm.

„'k Wou al vast 't een en ander klaar maken, er is zooveel noodig vanmiddag, denk alleen aan de aardappelen en boontjes”

„Laat mij dan helpen,“ Frits haalde vlug ook een

mes en even later zaten ze elk met een mandje op schoot boontjes af te halen.

„Over een week zitten we weer thuis, alleen heerlijk om eens te kunnen orgel spelen,” begon Frits.

„Ja, de tijd is omgevlogen, kun je je indenken, dat 't al bijna zes weken is dat we hier zijn? Een prettiger vakantie kan ik me niet herinneren.”

„Wat kun je je niet herinneren?” vroeg Hans zich bij hen voegend.

„Dat we ooit zoo'n prettige vakantie hadden, als van 't jaar.”

„Nee, ik ook niet, het trof toch ook fijn dat Vader net een congres had, Tante haar zuster ging bezoeken en je Moeder me voor de verdere vakantie wou herbergen,” somde Hans op. „Wat had ik me gisteren een stikbui, dat we daar allemaal om vijf uur aan de lokaal waren, dat gezicht van Tante was onbetaalbaar. Waar zou Oom Ferd. heen geweest zijn? Anders gaat hij nooit van huis.”

„Allemaal verrassingen, meisje,” zei Frits deftig, „wij vormen 't slotbedrijf, eind goed al goed. En nu wordt het tijd voor de aubade.”

Even later klonken door de morgenstilte de tonen van zijn viool. „Weet je wie het druk hadden achttien jaar geleden?” en de meisjes zongen met hun heldere stemmen mee.

„Goën morgen saam en wel bedankt voor 't lied, juffers,” klonk een zware stem, toen 't eerste couplet geëindigd was.

Verbaasd keken allen op. 't Was Tom, die op den nok van 't huis was geklommen en de stem van den dorpsherder meesterlijk nabootste, terwijl hij ijverig in de weer was een vlag vast te binden.

„Hoe kom je daar aan?”

„Van Truitje.”

„O, daarom zat je laatst zoo bij haar in de keuken en was het Truitje voor en Truitje na,” lachten de anderen.

Op Vredebest was beweging gekomen en bij 't laatste couplet kwamen Vader en Moeder naar buiten.

„En al is ons prinsje nog zoo klein,” begon Frits met hulp van de anderen.

Een hartelijk bijvalgeklap volgde aan 't eind van Tante, die eindelijk te voorschijn kwam. „'t Begint tenminste schitterend, mocht het slotnummer er aan gelijk zijn.”

„Stil,” riepen allen om 't hardst.

„Ik zeg toch niets,” zei Tante onnoozel.

Dien heelen dag bleef er een jolige stemming op Vredebest heerschen.

„Kinderen, ga in 't bosch of ergens ver weg spelen, dat ik eens even voort kan maken, straks als ik klaar ben, doe ik een spelletje buut mee.”

Ziezoo, dat schiet op, dacht Lous Lameris bij zich zelf, toen 't drukke troepje al stoeiend was afgetrokken. Met inoeite had ze haar zuster er toe gekregen even te rusten en nu dekte ze de tafel. Juist was ze klaar, toen de meisjes, een groot bouquet Oostindische kers en goudsbloemen in de hand, binnen kwamen.

„Van den boschwachter,” legden ze uit, „mogen we 't nu verder doen?” en handig werd de tafel met de frissche bloemen versierd. 't Stond beeldig, de pudding in 't midden, de bonbons in de vaderlandsche kleuren er om heen en in kleine vaasjes hier en daar de Oostindische kers.

De maaltijd was vol verrassingen, 't begon al met de toepasselijke menu's, die de boschwachter voor ieder had geteekend. Jan en Tom angstig zoekend in een donkere gang. Frits druipnat met sluike haren uit een sloot kruipend. Voor allen had hij iets verzonnen uit den tijd op Vredebest. „Mogen we 't openmaken?” vroeg Tom, toen als tweede verrassing ieder in zijn dubbel geslagen servet een pakje vond. 't Waren foto's van Vredebest, en van de geliefdste plekjes uit de omgeving, door Oom Ferdinand zelf genomen.

„'t Is een herinnering aan een voor mij onvergetelijken tijd,” zei hij, toen allen hem om strijd bedankten.

Alles liep best af. Hans en Willy bedienden, Tante had de leiding in de keuken. „Stoelvast,” commandeerde dominee Van Berkel, toen ook Tom opstond, om te helpen.

„Nu maar, hier is gewerkt,” merkte Oom Ferdinand op, naar de schalen boontjes wijzend.

„Ik heb ook geholpen,” zei Tom.

„Je aussi,” zei Snip, die graag haar paar woorden Fransch luchtte en niet begreep, waarom allen het ineens uitschaterden.

In een wijden kring zaten ze thee te drinken, de duisternis begon te vallen onder de hooge boomen. Aan den hemel straalden reeds de sterren. Tegen Moeder aan zat Puck; 't werd wel erg laat voor haar.

Toen was plotseling 't eerste nummer van 't vuurwerk begonnen, dat onder het dichte groen verrassend mooi was.

„Pas op je oogen,” riep Vader tegen zijn jongsten zoon, die wel eens wat roekeloos was uitgevallen.

Alle nummers liepen goed van stapel, de sterretjes vielen in een dichten regen plotseling blauwe en gele ballen uitblazende, de vuurpijlen vlogen met luid gesis tot boven de boomen uit. Ter afwisseling verscheen Puck, gezeten in een uitgeholden reuzenpompoe van Oom Ferdinand, getrokken door Jan en Tom in page-costuum. In haar wit feeënkleedje met den krans van eikebladeren op 't blonde kopje, zag ze er alleraardigst uit, terwijl het groene Bengaalsche

vuur een tooverachtig licht op het groepje wierp.

„De boschfee! hiep hiep hoera!” zette Frits in en allen juichten mee, terwijl Puck een beetje verlegen lachend in 't rond keek.

Maar 't grootste succes was, toen, door 't Bengaalsche licht beschenen, de Nederlandsche maagd en Oost- en West-Indië aan weerszijden naast haar gehurkt, zichtbaar werden, terwijl Frits op den achtergrond „'t Wien Neerlandsch bloed” fiedelde.

„'t Slotnummër,” galmde Tom, terwijl Jan het roode potje aanstak.

„Lang leve Vredebest,” riep de heer Gerritsen met forsche stem . . . „Kraak” deed het kistje, waarop de Nederlandsche maagd stond en plotseling viel ze heel weinig statig aan de voeten van haar beide koloniën.

„Ik dacht het wel,” zei Tante Lous, terwijl ze vlug opstond en haar pijnlijken arm wreef, „de Nederlandsche maagd krijgt weer eens een stootje.”

Nog lang bleven ze napraten, nadat Snip en Puck naar bed waren. 't Was stil in 't bosch. Overal scheen vrede en rust te heerschen, boven hun hoofden fonkelden duizenden sterren en de hooge boomen ruischten zachtjes in de avondstille.

Bij 't licht van de schemerlamp las dominee Van Berkel als gewoonlijk 's avonds uit den bijbel.

„De Heere is mijn herder, mij zal niets ontbreken. Hij doet mij nederliggen in grazige weiden; Hij voert mij zachtkens aan zeer stille wateren.”

Wonderlijk plechtig klonken de woorden van den ouden psalm door het stille bosch. Aandachtig luisterden ze naar Vaders ernstige stem, terwijl om hen heen alles zich reeds ter ruste had begeven.

„Immers zullen mij het goede en de weldadigheid volgen alle de dagen mijns levens, en ik zal in het huis des Heeren blijven in lengte van dagen.”

Daarna zongen allen, begeleid van de viool, het avondlied der Hernhutters: „Laat mij slapend op U wachten.”

Toen werd het tijd op te breken, er werd afscheid genomen en weldra lagen allen in bed en droomden van een heerlijken dag.

Bruin en verbrand waren de Van Berkeltjes thuis gekomen, de gezondheid straalde hun de oogen uit, maar, wat de hoofdzaak was, Moeder was heelemaal uitgerust. Alle vermoeidheid tengevolge van Puck's kinkhoest was op Vredebest verdwenen en met Jans, wier zuster weer geheel hersteld was, ging ze dadelijk aan den gang om alles voor den winter in orde te maken. Trouw draafde Puck steeds achter Moeder aan en Vader, die hen zoo samen aan 't werk zag, zei vaak lachend: „'t Is net een paard met haar veulentje, waar Moeder is, zie je Puck ook.” Nu ze nog thuis waren van school, moest ieder helpen, om de groote manden boontjes af te halen en den snijboonenmolen te draaien, die zooveel leven maakte, dat het boven alles uit klonk. „Dat deed hij ook al, toen ik jong was,” zei moeder berustend, als iemand een opmerking er over maakte, „en op zijn ouden dag zal hij 't wel niet afleeren.” Maar als ze allen 's avonds in de keuken zaten, hoorde men 't gerammel niet, want menig oud schoolliedje werd dan gezongen, terwijl Frits draaide en Tom en Snip boonen instopten, Tom twee gaten, Snip één voor haar rekening nemend. Wil en Jans zaten af te halen en Moeder liep bedrijvig heen en weer, nu moest het waargenomen worden, als de school weer begon, was het uit met de pret.

Het afscheid van Vredebest was allen zwaar gevallen, al had Oom Ferdinand voor een vroolijken terugtocht gezorgd. In een grooten Jan-Plezier, met lampions en groen versierd, waren ze allen naar de halte getrokken. Willy, Hans en Frits met Tante op de fiets er naast.

„Wat zal het stil zijn,” had Oom Ferdinand tegen dominee Van Berkel gezegd, toen ze op 't Perron de aankomst van den trein afwachtten. „'k Was al zoo gewend aan jelui bezoeken.”

„Kom in de Kerstvacantie naar de stad, je bent van harte welkom, dan zullen we nog eens herinneringen ophalen over Vredebest, bij den denneboom, dien Gerritsen uit het bosch zal zenden.”

„Zorgt hij voor een Kerstboom?”

„Ja, gisteren heeft hij met de kinderen een pracht-exemplaar uitgezocht, jammer dat hij zelf niet kan komen, dan zou het troepje weer compleet zijn, maar zijn oude moeder en zuster gaan voor.”

„Nu, wie weet wat ik doe,” en daarna was er afscheid genomen.

„Groet Vredebest en mijnheer Gerritsen,” riepen de kinderen hem om 't hardst toe, terwijl ze zich bij 't portier verdrongen. „Groet Vredebest tot volgend jaar,” en toen stoomde de trein voort.

En nu was 't gewone leven begonnen met zijn school- en huiswerk. 's Middags zat Moeder op haar plaatsje in den hoek, waar menige kous gedicht werd. En terwijl buiten het donkere, gure herfstweer zijn intrede deed, was de huiskamer gezelliger dan ooit. Ieder had zijn gewone liefhebberij opgezocht, Frits vergat zijn muziek niet en Tom bracht menig verloren oogenblikje op zijn atelier door. Willy had steeds een boek onderhanden, maar toch deed ze, wat ze kon, om Moeder te helpen in haar vrijen tijd. En Moeder, als ze zag hoe geduldig Willy bij 't werk van Snip behulpzaam was, of Puck met haar speelgoed op weg hielp, verheugde zich in stilte over den

vooruitgang, dien ze opmerkte, en dien ze niet ten onrechte toeschreef aan alles wat Willy in Vredebest had doorgemaakt. Trouwens bij allen merkte Moeder een zin van verdraagzaamheid op, die vroeger wel eens ver was te zoeken geweest. Het samenwerken op Vredebest, waar de een voor den ander moest bezig zijn en inschikken, dacht Moeder vaak, heeft een goeden invloed op allen gehad. En wanneer ze oplette, dat Frits een spottende opmerking over een gezegde van Tom inhiel of Willy niet zooals vroeger over gezeur van Snip sprak, maar haar zonder pruttelen hielp, kwam Moeder het stille Vredebest in gedachte, waar je je zoo dicht bij God kon voelen in Zijn mooie natuur.

't Was ongeveer een week voor Kerstmis, dat dominee Van Berkel, van huisbezoek thuishkomende, allen om den open haard aantrof, terwijl de schemerlamp het echt huislijk tafereel verlichtte. 't Was onaangenaam koud weer, een vochtige sneeuwjacht, door den Noordenwind opgedreven, joeg door de straten. Zelfs door zijn dikke winterjas was de kou gedrongen op de open buitenwegen. In het kleine, donkere kamertje, waar nu al maandenlang een van zijn catechisanten, een jongen van zestien jaar, ziek lag, was 't al heel ongezellig geweest. Dominee Van Berkel had er over loopen denken op zijn wandeling naar huis, hij voelde dat die menschen niet in staat waren er eenige opgewektheid te brengen. Hun leven was hard werken geweest van den morgen tot den avond, ze hadden moeten ploeteren om 't hoofd boven water te houden en nu er ziekte was gekomen, wisten ze niet, hoe ze 't moesten aanpakken.

Vreemd gesloten was Henk, het scheen, dat er niets was, waarin hij belang stelde. Alleen toen hij hem over het ophanden zijnd Kerstfeest gesproken had, was er een glans over het uitgeteerde gelaat gekomen en had de zieke plotseling gezegd:

„Ik heb eens een kerstboom gezien, dominee, met een ster in den top.”

„Dat was de ster van Bethlehem, die eenmaal de wijzen uit het Oosten den weg gewezen heeft, toen zij het kind Jezus kwamen aanbidden, Henk,” had dominee Van Berkel geantwoord. „Voor ons is de Heer, dien wij op 't kerstfeest aanbidden, ook als een licht, dat in ons hart schijnt en al het duister en verkeerde daaruit weg wil nemen. Daarom kunnen wij God nooit dankbaar genoeg zijn, dat Hij den Heiland in Bethlehem's stal deed geboren worden. Begrijp je nu, waarom de ster in den kerstboom hing, en ook dat wij op kerstavond blijde kunnen zijn, al is er geen kerstboom en geen ster? Ook zonder die kunnen wij met dankbare blijdschap denken aan den Heiland, die voor jou, voor mij, voor alle menschen in den stal van Bethlehem geboren werd.”

Aandachtig had Henk liggen luisteren.

„Heeft Hij ook mij lief, Dominee?”

Hij zei het zoo zacht, dat het bijna niet te verstaan was, maar dominee Van Berkel had toch de woorden opgevangen.

„Ja, Henk, ook jou heeft Hij lief, voor ons allen kwam Hij op aarde. Willen we Hem vragen, om ook jou kerstfeest te zegenen?” en een innig gebed had dominee Van Berkel opgezonden, opdat ook de duisternis van Henks ziekbed door de blijde boodschap van het kerstevangelie mocht verlicht worden.

Over dit alles had dominee Van Berkel gepeinsd op zijn langen, kouden terugtocht. Hij had met dankbaarheid gemerkt, dat hij Henk in 't hart had gegrepen, dat iets van Gods groote liefde tot hem was doorgedrongen.

Maar toch, zou dit kerstfeest even eentonig voor hem voorbijgaan als tot nu toe de lange maanden van zijn ziekbed?

Bij het binnentreden van de huiskamer trof het hem in eens pijnlijk, de schrille tegenstelling van den geduldigen zieke in het donkere kamertje met de warme gezelligheid hier. Snip schoof dadelijk zijn leunstoel aan en Puck wees hem zijn pantoffels, die zij telkens om en om had gekeerd voor 't haardvuur.

„Neem dadelijk een kop warme thee, Kees, je bent zeker bij Jacobs geweest. 't Was haast geen weer, hoe was het met Henk?”

„Hij wordt minder,” antwoordde Vader. „'k Was er nu in een paar weken niet geweest, maar 't viel me dadelijk op.”

„Zou ik nog eens iets voor hem klaar maken,” vroeg Moeder, „of leest hij nog wel eens?”

„Hij gebruikt weinig, hij ligt maar stil, te zwak om iets te doen, alles vermoeit hem.”

„Krijgt hij ook een kerstboom?” 't Was Snip, die den heelen middag over den kerstboom gedacht had, die de vraag deed.

„Neen, dat denk ik niet,” zei Moeder, terwijl ze haar man vragend aankeek.

„Daar is geen sprake van, hij heeft er zelf maar één keer een gezien, met een ster in den top. 't Was al jaren geleden, maar er kwam nog een glans op zijn gezicht, toen hij 't mij vertelde.”

„Zouden we...,” even aarzelde Snip, toen ging ze vlot voort, „zouden we hem onzen kerstboom van Vredebest geven, Vader?”

Verbaasd keken allen op. Was het Snip, die het voorstelde, Snip, die nooit aan zoo iets dacht?

„Hoe kom je er bij, klein meisje?” zei Vader, haar bij haar lievelingsnaampje noemend.

„Omdat ik het zoo zelig vind, om met Kerstmis ziek te zijn en geen Kerstboom te hebben,” zei ze zacht, terwijl ze, haar gezichtje op haar handen geleund, strak naar 't vuur keek. Moeder had ook ver-rast opgezien. Was het Snip, die het voorstelde, haar kleine Snip, die juist niet de mededeelzaamste was en die zich zoo bijzonder verheugd had op den Kerstboom, vooral nu hij van 't jaar uit het bosch van Vredebest kwam? „De geest van Vredebest,” dacht Moeder en vriendelijk zei ze: „Maar weet mijn kleine Snip wel, dat we dan zelf geen Kerstboom hebben?”

Snip antwoordde niet, maar knikte heftig ja, ze wist wel hoe jammer ze 't vond, maar toch, Henk lag zoo alleen en wat zou het er donker zijn op Kerstavond.

Tot nu toe hadden allen gezwegen op het plan en Vader vroeg, zich tot de anderen wendend:

„Hoe zouden jelui 't vinden, als we op het voorstel van Snip ingingen?”

Frits was 't eerste met zijn antwoord klaar.

„Wat mij betreft, ik vind 't best, Vader, het spijt me, dat ik er niet zelf aan dacht.”

„Ja, laten we het doen,” zei Tom.

„Maar zou de boom niet veel te groot zijn?” vroeg Frits.

„Te groot wel, maar als we Janus nu eens vroegen

er een stuk af te zagen en de onderste takken er af te nemen, voordat hij hem naar Jacobs brengt."

"Van dat onderstuk zou ik best een paar blokken voor den haard kunnen zagen, wil u Janus zeggen het voor mij te bewaren?"

"Zeker, Tom," zei Vader glimlachend over de zuinigheid van zijn jongsten zoon.

"Dus de Kerstboom gaat naar Henk en dan wilde ik voorstellen, dat Moeder hem met Snip ging versieren." Dit plan werd met groote instemming begroet, ja, Snip die 't eerst er aan gedacht had, moest mede getuige zijn van Henks blijdschap.

Willy had al dien tijd nadenkend in 't vuur zitten kijken. Ze voelde wel, dat ze den boom moesten afstaan, maar toch, ze had er zich zooveel van voorgesteld hun boom uit Vredebest op te sieren. Met veel kaarsjes, hier en daar wat sneeuw en een enkele schitterende ster in den top: zooals Moeder hem het liefst zag, die zei altijd: ik houd niet van zoo'n opgeschikten kerstboom, 't lijkt wel een kermiskraam met al die schitterende ballen, we moeten toch het blijvende groen zien, dat spreekt van de liefde van God, die nooit vergaat. Ze vond het kinderachtig, dat ze niet zonder strijd van dat alles afstand had kunnen doen. Ze wilde ook niet aan haar teleurstelling toegeven, want als ze waarlijk den Heer liefhad, en Hem wilde dienen, als ze werkelijk wist van de blijde boodschap van 't Kerstevangelie, dan moest ze ook met blijdschap iets opofferen; iets geven, wat waarde voor haar had, anders was het geen opoffering. De geboorte van Jezus in Bethlehem sprak van Gods groote liefde en zou zij dan zoo weinig Zijn liefde begrepen hebben, dat ze niets voor Hem wilde

afstaan? Willy voelde, dat ze een kleur kreeg, ze schaamde zich voor zichzelf. „O, Heer, leer me waarlijk Uw Kerstevangelie begripen,” bad ze in stilte. En toen allen verder bespraken, wat er moest meegenomen worden en welken dag ze zouden gaan, mengde zij zich opgewekt in de besprekingen. Ze had zich wel ontzettend veel voorgesteld van den boom uit de bosschen van Vredebest, maar voor hun Kerstfeest deed het er niets toe, ze konden immers best Kerstmis vieren zonder boom.

„Als we Gods liefde maar in onze harten laten stralen en dat kunnen we ook zonder kerstboom,” had Moeder zoeven nog gezegd en Willy merkte het aan de opgewektheid, waarmee allen hun plannetje voor Henk bespraken, dat was reeds de ware kerststemming, waarover Moeder gesproken had.

Den dag voor Kerstmis liepen Moeder en Snip samen naar 't kleine huisje van Jacobs dat bijna geheel verscholen lag tegen den hoogen dijk. 't Was mooi, vriezend weer; in den nacht was er sneeuw gevallen, wat alles buiten in eens een stille wijding had gegeven. Enkele grijze wolken dreven hoog boven de grauwe rivier, waar hier en daar een boot met zware wolkpluimen stroomopwaarts stoomde.

Stil lag Henk naar buiten te kijken van uit zijn bed, dat voor 't raam stond, hij knikte, toen hij hen zag aankomen en richtte zich even op.

Dankbaar keek hij rond, een bos op zijn bleeke wangen, terwijl Mevrouw Van Berkel en Snip samen den boom in orde maakten. Blij lichtten zijn oogen, toen hij haar een schitterende ster in den top zag hangen.

„De ster van Bethlehem, waarvan Dominee vertelde,” fluisterde hij zacht voor zich heen.

„En die jou ook den weg tot vrede en geluk zal wijzen,” zei Mevrouw Van Berkel, met een warmen klank in haar stem.

Toen alles klaar was, bleef Mevrouw Van Berkel nog even praten, daarna nam ze afscheid, ze was bang Henk te vermoeien. Langs den dijk liepen Moeder en Snip vlug naar huis. In de verte aan den overkant staken de kerktorens hoog en spits af tegen de witte velden en boomen, waarlangs de grijze rivier zich kronkelde. 't Was heel stil en Moeder en Snip liepen zwijgend naast elkaar voort.

„Toch jammer dat we er niet bij zijn vanavond. Ik hoop maar dat ze zingen zullen, anders is het toch niet echt Kerstfeest, vindt u wel?” zei Snip in eens, terwijl ze haar Moeders arm drukte.

En er werd gezongen dien avond. Willy was met het plan voor den dag gekomen. „Moeder, zou u 't goedvinden, dat we vanavond naar Henk gingen om de kaarsjes aan te steken?” had ze gevraagd. Frits wilde zijn viool meenemen. „Denkt u dat het Henk vermoeien zal?”

„Als je niet te lang blijft, niet,” antwoordde Moeder ze verheugde zich, dat ook Frits en Willy bleken aan anderen te denken.

„Morgen is ons Kerstfeest, hè Moeder?”

„Ja, Tante Lous had dienst vanavond. Ik heb voor Puck twee kleine boompjes gekocht, die wilde ik op tafel zetten. Ze is te klein om te begrijpen waarom er dit jaar geen kerstboom is.”

't Was al bijna donker, toen Willy en Frits er

aankwamen. Helder straalden eenige oogenblikken later de kaarsjes aan den kerstboom. Helder ook schitterde de ster in den top, maar helderder dan alles blonken de oogen van Henk. Zoiets had hij nooit gezien, 't was veel mooier dan dien eenen keer op Zondagsschool.

Toen klonken de eerste viooltonen uit de gang, de kamerdeur stond wijd open. Eerst zongen Frits en

Willy alleen het „Stille nacht, heil'ge nacht”, maar weldra vielen allen mee in. Henk lag stil in zijn bed, zijn bleeke wangen rood gekleurd, stevig hield hij zijn Moeders hand vast. Alle kerstliederen kwamen aan de beurt, omdat Henk telkens zoo verlangend keek, dat ze er nog maar een zongen. Want in Henk

was veel veranderd sinds het bezoek van dominee Van Berkel: de blijde boodschap van Gods liefde voor alle menschen was tot zijn hart doorgedrongen.

„Begrijpen hoeven we 't niet, we hebben het te gelooven, dan komt er vrede en geluk in ons hart,” had dominee Van Berkel gezegd. En Henk geloofde het en terwijl ze de kerstliederen zongen, had hij er telkens aan gedacht en hij drukte zijn Moeders hand. Hij had haar verteld wat dominee Van Berkel gezegd had en staarde gelukkig voor zich uit. Toen ze vertrokken stak hij dankbaar zijn hand uit tot afscheid aan Frits en Willy. Wat was God goed, dat Hij hem dit alles gaf! Wie had kunnen denken, dat het zoo'n blij Kerstfeest zou worden!

Zwijgend liepen Willy en Frits samen naar huis, beiden hadden ze gedachten, die moeilijk onder woorden te brengen waren. Ze waren getuige geweest van 't licht van den Kerstnacht, schijnende in de duisternis, en tegenover dit wonder is ieder stil.

't Was een vroolijke kring, die den volgenden dag in de huiskamer van de familie Van Berkel aanwezig was. De deuren naar de eetkamer waren gesloten, daar was Jans met hulp van Willy en Hans druk in de weer.

„Als je een groote dochter hebt, krijg je het rustig,” zei Mevrouw Van Berkel. Ze had zich laten overhalen dit keer alles aan de meisjes over te laten. En nu zaten ze om den haard en had ze den kleintjes een kerstverhaal verteld.

„Lous is laat,” zei dominee Van Berkel op de klok

kijkend, „er zal toch niets zijn, anders komt ze nooit zoo op 't laatste oogenblik.”

„Zeker opgehouden,” zei Frits, zijn viool stemmend, „we wachten toch, Vader?”

Daar klonk de schel en even later een tik op de kamerdeur en 't frissche gezicht van Tante Lous keek om den hoek.

„Mag ik binnenkomen? maar ik breng een gast mee,” en achter haar stond Oom Ferdinand.

Verbaasd keken allen op, alleen Moeder begreep het dadelijk en viel Tante om den hals.

„O Loudie, wat ben ik blij,” zei ze, haar op beide wangen kussend.

Toen drong ook tot de anderen door, wat er gaande was. Willy en Hans lieten hun tafel in den steek en kwamen nieuwsgierig binnen. Iedereen vroeg en niemand kreeg antwoord, er was ook zooveel te praten en te vertellen.

„Waarom hebt u niet verteld, dat u met Tante ging trouwen?” vroeg Tom verontwaardigd.

„Ik maak nederig mijn excuses, Tom,” plaagde Oom, „een volgenden keer vraag ik jou eerst verlof.”

Moeder zat naast Tante, ze had zooveel te vragen. „Wat zal het stil zijn,” zei ze hartelijk, „we waren zoo gewend aan je bezoek en dat je zoo in alles deelde.”

„En dat blijven we doen, alleen zijn er voortaan twee, die een plaats in jelui kring vragen,” antwoordde Tante gelukkig.

„Nu wordt Oom Ferdinand onze echte Oom,” riep Snip dansend.

„En gaat u nu in Houthem wonen?” vroeg Tom. „Dan komen wij allemaal volgend jaar weer op Vredebest. Leve Vredebest!”

Toen gebood Vader stilte, de schuifdeuren gingen open en eerst zacht daarna voller klonk het „Stille nacht, heil'ge nacht.”

Allen waren opgestaan en zongen mee. Van uit de huiskamer straalde het licht van de kleine denne-boompjes, terwijl overal tusschen de schalen vol boterhammen en kerstkoeken de in rood vloei gevatte kaarsjes blonken.

Innig gelukkig leunde Tante Lous op den arm van Oom Ferdinand. Moeder stond naast Vader, dankbaar keek zij den kring rond, waar groot en klein het oude kerstlied meezongen. Toen keek ze naar haar man, wiens ernstig gezicht straalde van innig geluk. Zeker dacht ook hij aan het jaar, dat achter hen lag en waarin de weken van Vredebest zoo'n groote plaats innamen. En terwijl haar blik op ieder afzonderlijk bleef rusten, bad ze zonder woorden, dat het goede zaad, dat in hunne harten was uitgestrooid, mocht blijven groeien en vruchten dragen voor de eeuwigheid.

